

Oraingo gazteak axolagabe? Gazteen eta politikaren arteko harremanak aztergai

Ane Larrinaga Renteria
Iker Iraola Arretxe
Onintza Odriozola Irizar
Mila Amurrio Velez
Julen Zabalo Bilbao
Maddalen Epelde Juaristi

UPV/EHUko Parte Hartuz ikerketa taldeko kideak

Orrialde hauetan aurkezten dugun gaia 2018 eta 2019 urteetan Hego Euskal Herrian egindako ikerketa batean oinarrituta dago.¹ Ikerketa horren helburu nagusia Bizkai, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroako gaur egungo belaunaldi gazteek politikarekin duten harremana aztertzea izan da, beren haurtzarotik gazte-trantsizioetara arteko ikasketa, ibilbide eta praktika politikoetan arreta jarrita.

Helburu hori erdiesteko, era eta ezaugarri askotako gazteen iritziak, jarrerak eta bizi esperientziak jaso nahi izan ditugu. Hartara, gazteen narrazioak hartu dira ondorengo azterketaren abiapuntu. Ikerketa kualitatiboa izanik, bi teknika mota erabili ditugu informazioa hartzeko: sakoneko elkarrizketa erdi egituratuak, batetik, eta eztabaida taldeak, bestetik.

Zenbait kontzeptu teoriko zedarritu ostean (hala ‘gazte’ nola ‘parte-hartze politiko’ kontzeptu konplexu eta eztabai-datuak), gizartean egon daitekeen aniztasuna ahalik eta ondoen islatu asmoz, hainbat adierazle erabili dira gazte horien soslaiak osatzeko: besteak beste, lurraldea, jatorri soziala, sexu-genero kategoria, hizkuntza, adin tartea, politizatzeta-maila eta partaidetza-politiko mota edo partaidetzarik eza, beren adierazpen desberdinetan.

Guztira, 31 sakoneko elkarrizketa eta 4 eztabaida talde egin ditugu. Horrenbestez, soslai desberdinetako 63 gazteren iritzia eta bizipen politikoak bildu dira ikerketan. Lerro hauek baliatu nahi ditugu guztiei eskertzeko eskaini diguten denbora eta agertu diguten prestasuna. Izan ere, beren ahotsak osatu dute ikerketaren muina.

Ondoren aurkezten ditugun hiru ataletan, ikerketa orokor horretatik hautaturiko hiru gai landuko ditugu. Lehen atalean, gazteek helduarorako trantsizioetan burutu dituzten ibilbide politikoak azaltzen dira; ibilbide horien aniztasuna atzeman eta ulertu ahal izateko, eredu nagusi batzuk eraiki eta bereizi ditugu. Bigarren atalean, berriz, beren burua ‘politizatutzat’ jo duten gazteen arteko azpitalde bat hartu dugu aztergai: hain zuzen ere, ohiko bide politiko instituzionaletatik at aktibista edo ekintzaile modura jarduten dutenen multzoa. Izan ere, sorkuntza eta berrikuntza politikorako gaitasun handia izanik, interesgarri jo dugu talde horrek sistema politikoaren ertzetan egiten dituen esperimentazioak aztertzea. Azkenik, parte-hartze politikoaren beste muturrea joanda, hirugarren atalean, beren burua ‘ez-politizatutzat’ duten gazteen multzoan jarri dugu fokua, gaur egun gazte jendearen artean hain ohikoa den jarrera horren atzean egon litezkeen askotariko esanahiak ulertze aldera.

Ikaskuntza eta ibilbide politikoak gazte-trantsizioetan

Ikerketan elkarrizketaturiko pertsonak bi multzotan sailkatu dira. Batetik, beren burua politizatutzat edo konprometitutzat hartu duten gazteak daude; bestetik, politikatik deskonektaturik sentitzen direnak. Bi multzo horiek beren helduarorako trantsizioetan egindako ibilbide ereduak aztertuko dira ondoren.

Lehen ibilbide ereduak: ‘politizatuak’ edo ‘engaiatuak’

Nola iritsi dira gazte politizatuak partaidetza politikora? Zein ibilbide egin dute gaur egun politikarekin duten harremana edo ‘konpromisoa’ eraikitzeko? Zer-nolako partaidetza erreperitorioak gauzatu dituzte ibilbide horietan? Galdera horiei erantzun nahian, gazte multzo honen barruan hiru eredu atzeman ditugu, partaidetza esperientziei dagokienez: 1) lehenik, badira sistema politikoaren ohiko erakundeetatik at aktibismo politikoan murgildurik dabilzan gazteak, hau da, mugimenduetan eta gizartean sortutako era desberdinetako ekimenetan dihardutenak; azken horietako batzuek, gazte helduagoak izanik, beren lan jarduera ere aktibismoaren barnean hartu dute; 2) bigarrenik, badira ohiko alderdi politikoetan eta sindikatuetan aritzen diren pertsonak; 3) azkenik, mugimendu asoziatiboan, elkartean eta era askotako boluntariora jardueretan dabilzanak ere badira. Multzo horietako bakoitzean jarriko dugu arreta jarraian.

Herri ekimenak

Elkarrizketaturiko gazte politizatu gehienek herri ekimene-tatik sortutako mugimenduetan hasi eta garatu dute haien praktika politikoa. Nonbait, mugimendu horiek familian bizi izandako lehen sozializazio politizatuaren jarraipen ‘naturala’ izan dira sarritan, etxeoengandik jasotako kapital politikoa dela medio. Beren inguruan bizi izan duten errepresioaren

pertzepzioak eta euskal gatazka politikoari buruzko ikuspegi jakin batek (non gazte errebolitariaren irudikapena oso zabaldua egon den) hurbildu dituzte gune horietara. Hala, gazte horietako gehienek institutu- eta unibertsitate-garaian egin zuten aktibismorako lehen jauzia, 14-18 urte bitartean: batzuk ikasle mugimenduan sartu ziren; beste batzuek beren auzo eta herrietako gazte asanbladetan eta gaztetxeetan izan zuten lehen esperientzia zibiko-politikoak; eta hirugarren multzo bat protesta-mobilizazioetan parte hartzen hasi zen (mugimendu feministaren ekimenak, preso politikoen aldekoak, etxebizitza eta pentsio duinen aldekoak, LOMCeren kontrakoak... aipatu dituzte).

Ekimen hertsiki politikoetan ez ezik, bestelako esparru batzuetan ere parte hartzen zuen gazte horietako askok lehen gaztaroan, esparru sozialean eta kulturean esaterako, eta,

Elkarrizketetan aitortzen dutenez, harreman-sare politizatueta sartzea eta horien baitan politikoki esperimentatzea erabakigarria izan da gazteen geroagoko partaidetza politikoen bilakaeran

beraz, inplikazio handia zuen bizitza komunitarioan. Dantza taldeak, bertso eskolak, jai herrikoien antolaketa taldeak, hezitzaile lanak aisialdi eta kirol taldeetan, eta antzeko hainbat jardura aipatu dituzte beren ibilbide goiztiarrean. Bada, Euskal Herrian urte luzez garatutako kultura politiko kontrahegemonikoaren ezaugarrietako bat askotariko mugimendu eta organizazio sektorialen hedapena izan da.

Soslai horretako gazte gehienek lagun taldearekin batera eman zuten aktibismorako lehen pausoa, nahiz eta baten batek ekimen propioz ekin zion bide horri. Oro har, etxeko hasierako eraginaz gain, beren hurbileko testuinguru sozialean sortutako premiek eta dinamikak (ikasle giroak, herriak edo auzoak eta, bereziki, lagunarteak) lagundu zieten hastapenetako urrats horietan. Aktibismorako eta partaidetzarako gune horiek

berdinen arteko ikasketa bultzatu dute. Zalantzarik gabe, izan duten eduki politikotik at, berdinen arteko soziabilitatea garatzeko eta beste gazte batzuekin harreman sareak osatzeko balio izan diete ikasketa gunehorietan lehen gaztaroan.

Lehenbiziko esperimenduzko politiko horrek harreman-sare politizatuak (eta, hartara, kapital soziala) eraikitzeko bidea eskaini zion gazte haiei askori. Eta, ezagutza eta gaitasun multzoa metatu ondoren, harreman horiek eman zieten bidea beste erakunde eta mugimendu antolatuetara batzuetara jauzia egiteko: gazte mugimendura, mugimendu feministara, euskararen aldeko mugimendura, mugimendu ekologistara, jai herrikoien aldeko ekimenetara, okupazio mugimendura eta erabakitze eskubidearen aldeko mugimendura, besteak beste. Izan ere, ikasketa horren ondorioz, *habitus* edo disposizio aktibista batzuk barneratu ahal izan dituzte gazteok: mundu politikoan nahiz esparru publiko sozialean aritzeko trebetasunak, gaitasunak eta ezagutzak, hain zuzen ere. Beste modu batera adierazita, herritar aktiboaren rola eraikitzen hasi dira adin goiztiarretan, baina ez urrunetik, ez ezagutza formal batetik abiatuta, ez hedabideen edo Interneten bitartekaritzaren bidez jasotako irudietan oinarriturik, baizik eta norberak ekintzen bitartez esperimendatutako abiaburu hartuta. Bada, ikasitako abildade horiek guztiak eta eraikitako harremanak aintzat hartu gabe ezin da ulertu gazte horien ibilbide politikoa ezaugarritzen duen multiaktibismoa. Elkarriketetan aitortzen dutenez, harreman-sare politizatueta sartzea eta horien baitan politikoki esperimendatzea erabakigarria izan da gazteen geroagoko partaidetza politikoen bilakaeran. Ikasketa politiko-instrumental hutsetik haragoko elkartasun harremanak eraiki dituzte, eta afektuz nahiz emozioz betetako esperientzia kolektiboak bizi izan dituzte prozesuan, gazteen bizitzak markatu dituztenak gerora.

Ildo horretan gehiago sakonduta, elkarriketatuen diskurtsoetan ikusi dugunez, herri-mugimenduetako gazteen lehen esperimenduzko nabarmena izan da ezker abertzalearen kultura politikoaren eta organizazio-ehunaren eragina.

Urteetan gizartean landutako kultura politiko kontrahegemonikoa eta hura sostengatu duten harreman sozial trinkoak gazte askoren trebakuntza soziopolitikorako mintegi izan dira, zalantzarik gabe. Era askotako organizazio- eta mugimendu-sareek aukera objektiboak eskaini dizkiete gazteei zuzenean parte hartzeko, hain zuzen ere, beren autonomia eta identitatea eraikitzen ari ziren urteetan. Organizazio horiek lagundu diete gazteei aktibismo-mota horrek sortutako beldurra gainditzen ere. Bestalde, gizarteko sektore horrek jasotako errepresioak (gazte helduenek zuzenean ezagutu dutena) trinkotu egin ditu euren arteko komunitate harremanak. Horrek ez du esan nahi gazte horiek guztiek geroztik organizazio edo espektro ideologiko horretan jarraitu dutenik. Aitzitik, gerora, gazte horietako batzuek beste partaidetza eta engaiamendu politiko batzuetarako trantsizioa egin dute. Are gehiago, zenbait gazte gaur egun kritiko agertzen dira 'bizi' izan dituzten organizazioekin, baina ez dute ukatzen horietan eskuratutako esperientziek eta jasotako balioek ondoren izan duten eragin erabakigarria beren engaiamendu eta ibilbide politikotetan.

Ezker abertzalearen orbitatik at egonda politizatu diren beste gazte batzuentzat, partaidetzarako lehenbiziko aukera ekimen politiko berrien sorrerak zabalduetako atetik etorri da. Hala gertatu zaie Espainiako eremu politikoa beren jarduerarako esparrutzat jotzen duten gazte batzuei. Ildo horretatik, arestian aipatu dugun gazte taldeaz gain, beste gazte multzo txikiago batek M-15 mugimenduaren harreman sarean garatu du bere lehen aktibismoa. Horrela, aldeztu aurretik etxean edo inguru komunitarioan partaidetzarako pizgarririk izan ez duten edo aukerarik hauteman ez duten batzuentzat M-15a mugakorra izan da beren hastapen politikoan. Izan ere, M-15ak irekitako protesta zikloa eta esperientzia horretan ikusitako aldaketarako aukerak politikan sartzeko eta aktibo izateko eragile nagusiak izan dira euren zatitza. Horrela, mobilizazio horien ondorioz hasi dira batzuk kaleko protestetan parte hartzen eta, hortik abiatuta, beren

lehen sare politikoak eraikitzen. Sare horiei esker, jauzi egin ahal izan dute gero Elkarrekin-Podemos alderdira, bazterketa sozialaren aurkako plataformetara, elikadura- eta ekonomia-burujabetza bultzatzen duten taldeetara edo bestelako ekimen batzuetara.

Instituzio politikoak

Orain arte aipaturiko gazteez gain, politizatuen artean badago elkarrizketatutako beste talde bat ohiko instituzio politikoen bidea hautatu duena, eta sindikatu eta alderdi politikoetan dabilena. Sindikatuetan, alderdi politikoetan edo alderdi horien gazte organizazioetan jarduten duten gazteei dagokienez, esan genezake gehien-gehienak goiz sartu zirela alderdien gazte erakundeetan, 16-18 urterekin. Horien artean ere, gehienek bestelako ekimen sozialetan, elkartean edo boluntariotzan esperientzia izan dute formalki afiliatu aurretik edo afiliatu ondoren. Organizazio horietako batzuk ez dira izan herri ekimenez sortuak (ezker abertzalearen organizazio-sarean gertatzen den bezala), Espainiako esparruko mundu zibiko-politiko instituzionalari loturikoak baizik: Gurutze Gorria eta Espainiako Gazteriaren Kontseilua, esaterako. Baina, zenbaitetan, gazteok aritu dira bestelako tokiko ekimenean ere: etorkinekin lanean, Sahararen aldeko elkartean, haurren aisialdirako begirale edo entrenatzaile modura, eta abar. Hartara, salbuespenen bat kenduta, multiaktibismoa eta hainbat sare sozialetan jasotako eskarmentua da beraien ezaugarrietako bat. Beraz, ildo horretako gazteei dagokienez ere, berriz ikusten dugu bai familiaren eragin erabakigarria, bai askotariko sare zibiko eta politikoetan eskuratutako kapital politikoaren metaketa adin oso goiztiarretan.

Batzuek aipatu dute inguru sozial zehatz batean hazi izanak eurengan izan duen eragina; ezkerreko alderdiei dagokienez, adibidez, herri edo auzo industrialetan eta langile kontzientzia izan duten komunitateetan bizi izana. Gehienbat,

familiaren bidez helarazitako tradizio politikoaren eragina sumatzen da beren hautuetan. Ikusi izan dugunez, aurrekariak zituzten familian (aita, ama edo senideren bat afiliatua edo karguduna sindikatuan edo alderdi politikoan, etxean jasotako balio edo ideologia jakin batzuen eragina, eta abar). Familiaren edo guraso batzuen eragin hori modu desberdinetan hezurramitu da ildo ideologikoaren arabera: batzuek txikitzen ETArek atentatuek familian eragindako zirrara eta gaitzespena dituzte gogoan; beste batzuek oroitzen dute senideekin batera txikitatik alderdiaren ohiko ekimenetan parte hartuta egin duten bizitza komunitarioa. Hainbestearainokoa da eragin hori, ezen elkarrizketetan aitortutakoaren arabera, kasu batzuetan familiak berak edo familiako kide batek proposatu baitziren zuzenean afiliazioa. Lagunen edo berdinen influentzia ere agertzen da sarri, nahiz eta eragin horrek ez duen hartzen familiaren indar maila bera.

Jakina, alderdi politikoetan eta sindikatuetan integratu diren gazteek bat egiten dute erakunde horien ildo ideologikoarekin eta jardunarekin. Onartzen dute horrelako instituzioek organizazio bertikal eta burokratikoa izan ohi dutela, eta gazteen eta alde aurretik egitura horietan dauden pertsona helduen arteko harremanetan tentsioak izaten direla batzuetan. Gazteek aldaketak egiteko joera handiagoa izaten dute, eta egitura horietan aldaketen aurreko erresistentziak egoten dira, behin baino gehiago. Ildo horretatik, belaun arteko txandatzea gertatzen ari dela uste dute batzuek, eta, horrela, organizazioen kultura ere, apurka-apurka, aldatzen ari dela. Bestalde, instituzio horietako emakume gazteek, beren aldetik, antolakuntza-kultura patriarkalak aurkitu dituzte hastapen politikoetan, eta aitortzen dute oraindik urrats handiak egin behar direla parekidetasunean eta zuzentasunean oinarrituriko barne funtzionamendua lortzeko, nahiz eta lorpen handiak ere erdietsi diren azken urteotan. Afiliatu gazteetako batzuek denbora osoz lanean jarduten dute organizazioaren barruan, beste batzuek lanaz aparteko jarduna burutzen dute horien alde. Nolanahi ere, denak integratu dira alde aurretik ezarrita zeuden kargu

eta organigrametan, eta ardura organiko horien berri eman dute elkarrizketetan. Ildo horretatik, sarrera unetik garatu duten ibilbidea gazte-gaztetarik ardura politiko gero eta handiagoak hartuta osatzen joan da. Modu horretan, zenbaitek alderdiaren maila-zerrendan gora egite progresiboarekin identifikatu du, besteak beste, ibilbide hori. Hala ere, 'karrera politikoaren' irudikapen horrek ez du ezkutatu behar, alderdie-tako nahiz sindikatueta-ki-deek antolakuntza-egiturari zor dioten leialtasun organikoaz gain, harekin daukaten atxiki-mendu emozionala eta esleitzen dioten komunitate-zentzua. Alderdi politikoak egitura politiko bat edo lantoki bat baino askoz gehiago dira bertan afiliaturik eta lanean ari diren gazteentzat, identitate-emaile esanguratsua dira.

Politika instituzionalean murgildu diren partaide horien kezketako bat gaur egungo gazteek alderdiei eta, oro har, instituzio soziopolitikoei buruz duten ikuspegi ezkorra da. Horrek, batzuetan, kontraesanak sortzen dizkie. Neurri batean, onartzen dute gaur eguneko gazte gehienek zaharkituta-ko egituratzat jotzen dituztela alderdiak eta sindikatuak, kritikak jasotzen dituztela itxura txarra ematen dutelako, eta gazte askok nahiago izaten duela gai sektorialetan edo kausa zehatzetan jardun. Halaz ere, kritikak kritika, multzo horretako gazteek ikuspegi pragmatikoa dute instituzioetatik egiten den edo egin daitekeen politikagintzaz. Izan ere, uste dute, gaurdaino, alderdi politikoak nahiz sindikatuak izan direla lorpen politikoak eta sozioekonomikoak erdiesteko tresnari-eraginkorrenak. Hartara, erakunde horiek egiten duten bitartekaritza lanean jartzen dute beren ahalegin guztia.

Politika instituzionalean murgildu diren gazteen kezketako bat gaur egungo gazteek alderdiei eta, oro har, instituzio soziopolitikoei buruz duten ikuspegi ezkorra da. Horrek, batzuetan, kontraesanak sortzen dizkie

Elkarte zibiko-sozialak

Azkenik, bada elkarrizketatu multzo bat gazte-gaztetarik gizarteko askotariko elkarteetan parte hartzen hasi zena eta, geroztik, gradu desberdinetan bada ere, partaidetza zibiko-aktiboa izan duena bere ohiko bizitzako atal garrantzitsu gisa. Gazteen soslai horrek ikerketaren abiaburuan pentsatu baino presentzia handiagoa hartu du. Izan ere, boluntariotzari lotutako gazteen jarduna garrantzitsua izan da elkarrizketatu ditugun gazteen artean. Horrenbestez, gazteen axolagabekeriaren ikuspegia zalantzan jartzen du atxikimendu horrek.

Elkartasunerako joerak eta balioak, engaiamendu soziala eta jarduteko grina partekatzen dituzten arren, multzo honetako kideek ez dute osatzen talde homogenea, inondik ere. Ezta beren ekimenaren helburu diren elkarte, mugimendu edo erakundeek ere. Lehenik, ikusi dugu boluntariotza-organizazio askok ez duela xedetzat aldaketa sozialik sustatzea; eta, aldiz, elkarte edo ekimen zenbaitek sistema ekosoziala, politikoa edo ekonomikoa goitik behera iraultzea bilatzen duela. Era berean, organizazio eta mugimendu batzuetako kideek ohiko instituzio politikoetan ere jarduten dute, baina beste gazte batzuek zeharo bereizten dituzte beren partaidetza mota (soziala edo zibikoa) eta politiko-instituzionala. Badira, izan, boluntariotza lana edo bestelako jarduera sozialak ohiko alderdi politiko nahiz sindikatuetako militantziarekin bateragarriak direla uste dutenak. Eta bada politika konbentzionalari buruzko interesera eta ezagutzara boluntariotzaren esperientziaren bitartez ailegatu denik ere. Zenbaitetan, gazteen kultura- eta soziabilitate-gune garrantzitsuak diren talde edo elkarte informaletan egin dituzte batzuek beren lehen partaidetza esperimentazioak, eta hortik abiatu dira bestelako jardungune batzuetara, hala nola talde ekologistetara, bazterketaren aurkako mugimenduetara, eta abar. Adibidez, ikusi dugu musika gune batzuk eta festarako organizazioak beste ekimen sozial batzuetarako erreklutamendu guneak izan ohi direla gazteen kulturaren.

Bigarrenik, desberdintasunak daude lurralde edo nazio ikuspegiari dagokionez. Mugimendu multzo batek arestian

aipatu dugun ezker abertzaleko ingurune abertzalearekin eta, batzuetan, mugimendu euskaltzalearekin bat egiten du zenbait ideiatan, adierazpen eta lan-ildo desberdinak lantzen badituzte ere (feminismoa, aldaketa ekologikoa, lan kulturala, eta abar). Beste multzo batek, aldiz, Espainiako esparruan kokatzen du bere burua edo, besterik gabe, ez du horrelako banaketarik aintzat hartzen.

Hirugarrenik, boluntariotza erakunde batzuk goitik behera antolatuta daude, hau da, estatu, eliza, tokiko administrazio nahiz bestelako instituzio burokratikoaren menpe daude, eta gazte parte hartzaileek ez dute erakunde horien sorreran edo eraikuntzan partaidetzarik izan. Aldiz, mugimenduak eta bestelako ekimen batzuk behetik gora eratutakoak dira eta, ildo horretan, gazte parte hartzaileek lagundu egiten dute modu aktiboan beren sorreran nahiz garapenean.

Esanak esan, eta salbuespenak salbuespen, boluntariotzan eta elkarte zibiko-sozialetan jarduten duen jende multzoaren gehiengo batek arbuaiatu egiten du politika instituzionala, hau da, alderdi politikoaren bitartekaritza sistema politikoan eragiteko xedea duena. Are gehiago, multzo honetako gazte gehienek politikagintza, oro har, sistema politiko ordezkartzailearen ereduarekin identifikatzen dutenez, ez dute beren jarduna politikotzat hartzen, eta ez dituzte bateragarri ikusten ohiko politikagintza instituzionala eta gizartean sortzen diren boluntariotza edo elkarte lanak. Izan ere, politikaren definizio hegemonikoa erabiltzen duten heinean, beren jarduna eredu horretatik at kokatzen dute. Haatik, boluntario moduan, komunitatera edo ongizate sozialera bideratutako ekintzak burutzen dituzte bete-betean, eta kezka kolektiboak gidatzen du nagusiki beren zeregina. Paradoxa hori gertatzen da, beraz, engaiamendu zibiko handia daukan gazte askorekin. Hala, elkarriketetan ere ez dute gehienek beren burua gazte 'politizatutzat' hartu.

Bestalde, boluntariotzan eta elkarteetan ari direnen ibilbidea bereizi egiten da orain arte aipaturiko gazteen inimizazio politikotik. Gehienetan, aitortzen dute politika ez dela mintzagai

izan gurasoen edo senideen arteko harremanetan. Ez du baltre zentraltasunik izan beren haurtzaroko edo nerabezaroko bizitzetan. Isiltasun hori azaltzeko hainbat arrazoi aipatu dituzte, eta horietako batzuk elkarrizketa batean baino gehiagotan azaldu dira: familian joera politiko desberdinak zeuden edo gai gatazkatsua zen; hartara, saihestu egiten zen. Oro har, gazte horien lagun taldeetan ere ez zegoen homogeneousun ideologikorik. Horrenbestez, politika gatazkarekin eta kontu deserosoekin identifikatzen zen sarritan, hala familian nola lagunen artean. Eta, ondorioz, alboratu egiten zen lehen, eta

Gazte horien sozializazioan elkartasunezko balioak transmititu dira. Balio horiek gehienetan familian jaso dituzte. Zenbaitetan, auzoak edo inguruneak ere sortu die gai jakin batzuei buruzko sentiberatasuna

alboratu egiten da gaur egun ere. Argi ikusten da gazteon familietan eta ingurune hurbi-lean ez direla tradizio politiko zehatzak helarazi. Aitzitik, politikaren aurkako aurreiritzia azaldu da gune horietan sarri.

Alabaina, gazte horien sozializazioan elkartasunezko balioak transmititu dira. Balio horiek gehienetan familian jaso dituzte. Zenbaitetan, auzoak edo inguruneak ere sortu dute gai jakin batzuei buruzko sentiberatasuna gazteengan: par-

taidetza sozialari dagokionez auzo oso dinamikoetan sortu dira, langile-klasearen kontzientzia jaso dute ingurune industrializatuan, senideen artean desgaitasuna duten pertsonak izan dituzte, eta abar. Beste zenbaitetan, ingurune sozial horretan bizi izandako esperientzien indarra ere sumatu dute: adibidez, etxegabetzeena, edo zabortegi baten aurkako mugimendua herrian. Edonola ere, boluntariotzan eta gizarte lanetan ari diren gazte guztiek balio humanistak eta orientazio komunitario oso sendoak partekatzen dituzte. Balio horiek familian, ikastetxean edo ingurunezko esperientzietan jaso eta barneratu dituzte, eta horiek gauzatzeko partaidetza bide

desberdinak erabili dituzte, elkarte sozialak, boluntarioritza organizazioak eta mugimendu sozialak, besteak beste.

Baina, talde horretako gazteek jasotako balioen iturri nagusietakoa Eliza katolikoa izan da, horren ikastetxeen eta aisialdi taldeen eraginaren bitartez, besteak beste. Izan ere, multzo horretako elkarrizketatuen artean hainbatek ikastetxe erlijiosoetan egin zituen ikasketak, eta hortik hasitako ibilbideari ekin zion haurtzaro-nerabegarotik aurrera. Lehenbizi, eskaut taldeetan parte hartuta, geroago, begirale moduan aisialdi edo kirol taldeetan ibilita, eta, handik, Caritas elkartera, Gurutze Gorrira, etorkinen aldeko elkartetara, desgaitasunak dituzten umeekin egindako lanetara, nazioarteko kooperaziora, mugimendu sozialetara eta beste hainbat eta hainbat jardun altruistatara jauzi eginda (talde ekologistetan, bazterketaren aurkako taldeetan...). Aurreko gazte politizatuen kasuan gertatu bezala, engaiamenduaren bide horiek lagunekin eta berdinekin batera hasi dituzte gazte horiek ere, baina inimizazioaren urteetan beste gune batzuetan egin dituzte urratsak, eta bestelako sare sozialak erabili dituzte. Hain zuzen ere, Eliza katolikoak babestutako organizazioak eta elkarteak bilakatu dira partaidetza sozialerako eta boluntariortzarako aukera nagusi. Partaidetza horrek ez du esan nahi, ezinbestean, ildo horretako elkarrizketatu guztiak erlijiosoak edo fededunak direnik. Baina, erlijio katolikotik jaso dituzte konpromiso sozialaren aldeko balioak, eta instituzio horrek eskaini die, aldi berean, hurbil izan duten partaidetzarako organizazio sare bat. Elkarrizketatuek aipaturiko boluntarioritza jardueretan engaiamendu maila oso desberdinak ikusi ditugu, baina Elizako erakundeetan jatorria duen inimizazio-ibilbide eredu berbera agertu da jasotako hainbat adierazpenetan.

Azkenik, atal honetan bada nabarmendu beharreko beste gauza bat: hain zuzen ere, aktibismoak edo beste edozein motatako lan sozialak eragiten duen norberaren asebetetze sentimendua. Izan ere, partaideen pertzepzioan, gizarteari edo 'besteei' dohainik eskainitako ekimen orok sari sinbolikoak

izan ohi ditu, egindako ahaleginaren ordain gisa. Jakina, behin baino gehiagotan, aktibismoak eta partaidetzak desilusioa eta frustrazioa eragiten dute (helburuak ez direlako sarri askotan erdiesten, edo organizazioen funtzionamendu ildoarekin guztiz bat ez datorrelako norbanakoa), eta hainbatek utzi egin du dena delako erakundea edo jarduera, eta beste toki batzuetara joan da. Eta, halaz ere, bizi ibilbidearen ebaluaketa egitean, elkarrizketatuek ikasketa garrantzitsutzat hartu dituzte egindako guztiak. Batez ere, ekimen horietan ehundutako harremanak, bizi izandako emozioak, taldearekiko komunitate-atxikimenduak eta taldekideengandik jasotako aitortzak baloratu dituzte, erdietsitako helburuez gain. Horrekin batera, herritar eraginkor sentitzearen esperientzia ere badago, gaitasunez eta abilidadez ahaldundutako gaztearen eskarmentua. Horrenbestez, orain arte aipatu ditugun gazte aktibista, afiliatu zein boluntario gehienen adierazpenetan jaso dugunez, egindakoaz harro sentitzen dira, uste dute beren printzipio eta jokamoldeen arabera egin beharrekoa egin dutela eta, egitean, gogobetetze sentipena izan dutela. Zer esanik ez, horietako askok bizi-ikasketa erabakigarria izan dute helduarorako trantsizioan. Izan ere, gazteek beren bizitzari zentzua ematen dioten ekimenak eta jarduerak balioesten dituzte, eta beren autonomia indartzen dutenak, batik bat.

Bigarren ibilbide erdua: 'ez-politizatuak'

Gazte politizatuak talde homogenea osatzen ez duten bezalaxe, politizatzeko maila apalagoa duten gazteen artean ere alde nabarmenak aurkitu ditugu. Beren buruak 'ez-politizatutzat' dauzkaten gazteek politika instituzionaletik kanpo kokatzen direlako egiten dute, batik bat, modu horretako autodefinizioa. Definizio hori egiteko erabiltzen duten neurgailuetako bat hauteskunde jokamoldea da, eta, hein txikiago batean, alderdi politikoen bitartez bideratutako partaidetza. Gazte horietako batzuek ez dute bozkatzeko, eta beste batzuek aldizka bozkatzeko dute, edo bozka aldakorra izan dute. Nolanahi ere,

ez diote garrantzi handirik ematen bozkatzeari, ez dutelako ekintza eraginkortzat hartzen. Hauteskundeetako jokabide hori gorabehera, euren artean politikari buruzko ezagutza, interes eta inplikazio gradu ugari atzeman dugu. Hitz batean, politizatzeko edo despolitizatzeko egoera mailaz mailako inplikazioaren arabera ulertu behar da. Ondorioz, azken gazte multzo horri dagokionez ere, askotariko parte-hartze graduak daudela hartu behar dugu abiaburuko ideia gisa.

Kultura indibidualizatuan, identitate sozial eta politikoen belaun arteko transmisioa ahultzen doa, arian-arian. Gazteei talde identitateak helaraztea lehenago baino zailago bilakatu da gaur egungo testuinguru kulturallean. Ildo horretan ulertu behar da talde horretako gazteen lehen sozializazioa. Elkarriketaturiko gazte guztien artean, politizatzeko maila apalagoa duten gazteek jaso dute sozializazio politikorik ahulena. Beren familiak eta ingurune komunitarioak ez dira politizatuak izan, edo politika elementu deserosoa eta saihestu beharrekoa izan da haien haurtzaroan eta gaztaroan. Familiek ez zuten parte hartzen auzoko edo herriko dinamiketan. Esparru publikoko eztabaidatik eta ekimenetatik at zeuden. Gauza bera gertatu zen lagunen taldeetan ere. Elkarriketetan askok aitortu duenez, gurasoen edo senideen artean ez zeuden iritzi politiko partekatuak, eta, gai politikoak solasean agertzen baziren, gatazka iturri izaten ziren. Hartara, isildu egiten ziren kontzienteki, halako moldez isildu ere, ezen etxean tabu bihurtu baitziren behin baino gehiagotan gai politikoak. Beldurra ere tartean egon zen, noiz edo noiz. Euskal Herrian bizi izandako gatazkaren gordintasunak eta gatazka horren adierazpen bortitzak izan zuten zerikusirik mundu publikotik urrutiratze horrekin. Pertsona askorentzat, testuinguru horretan, iritzi politikoak auzi pribatu bihurtu zen, eta politikagintza esperientzia arrotza haurtzaroan nahiz, geroago, nerabezeroan eta lehen gaztaroan.

Aipatu dugun politikari buruzko arrotzasunak ez du esan nahi ezagutza eta interes politikoak erabat desagertu direnik gazte horien bizitzetan. Aitzitik, ikusi dugu gai direla,

salbuespenik gabe, zuzenean eragiten dieten auzi politiko nagusiak identifikatzeko, auzi horiek beren bizitzak baldintzatzen dituztelako goitik behera: enpleguaren egonkortasunik eza eta lan baldintzak, etxebizitzaren prezioa, familiarik emantzipatzeko eta bizitza autonomoa eta duina garatzeko zailtasunak, bizi proiektuak aurreikusteko ezintasuna eta etorkizunari buruzko ziurgabetasuna, besteak beste. Instituzio politikoei, politikariei eta, oro har, sistema demokratiko liberalari buruzko ikuspegi kritikoa ere ez da falta gazteen adierazpenetan. Izan ere, beren itxaropen zapuztuen erantzule jotzen dituzte.

Inolako zalantza barik, inplikazio maila apalena duten gazteen diskurtsoak injustizia marko bat definitzen du, non behin baino gehiagotan sumindura eta etsipena biltzen diren. Sistema politiko demokratikotik eta sistema hori sostengatzen duten balio eta funtzionamendu arauetatik gero eta urrunago sentitzen dira. Bada, uste dute politikariek ez dietela jaramonik egiten eta gazteek ez dutela ahotsik instituzio politikoetan. Hartara, beste hitz batzuekin azaltzen badute ere, pentsatzen dute erabat ahulduta daudela agentzia politiko gisa. Egoera horren aurrean, batzuk era boluntario eta kontzientean erretiratu dira politikagintza instituzionaletik, ez ezagutza edo interes falta dutelako, erabaki koherenteena iruditzen zaielako baizik. Eszeptizismo politikoaren adierazpen argia dira gazte horiek.

Ildo beretik, politizatze maila apalagoko gazteei ulergaitzak edo arrotzak egiten zaizkie, zenbaitetan, komunitate politikoa eta ohiko herritartasunaren estatusa orain arte taxutu dituzten arauak. Batzuek zailtasunak dauzkate subjektu politiko gisa jarduteko sistema politiko konbentzionalean. Ezbairik gabe, sozializazio politikoan izan dituzten hutsuneak nabarmentzen dira egoera horren jatorrian. Bestalde, hutsune horiek erakusten digute orain arteko identitate sozialak eta politikoak belautzen artean helaraztea gero eta eginkizun zailagoa dela bizi dugun aro aldakorrean, eta gaztetako esperientzia politiko goiztiarrik ezak areagotu egiten duela gerora gazteak politikatik deskonektatuta sentitzea.

Arestian aipatu ditugun agendaz eta kezka politiko partekatuez gain (lanaren baldintzak, etxebizitza, emantzipatze-ko aukera eskasak, eta abar), ikusi dugu ezagutza eta interes mailak zeharo aldatzen direla gutxiago politizatutako gazteen multzoan, gizartean nahiz politikan ekiteko dauzkaten baliabideen arabera. Baliabideen desberdintasun horrek estrategia eta ibilbide desberdinak eragin ditu gazte multzoaren barruan. Horrela, oso aktiboak izan ez arren, gazte batzuek politikari buruzko arreta maila bat mantentzen dute eta, neurriren batean, informazio politikoa jarraitzen dute. Ikuspegi kritiko garatua adierazi duten gazteak ere badira beren burua 'ez-politikotzat' jo dutenen artean, botere politikoaren eta ekonomikoaren arteko elkar aditzeaz jakitun direnak eta politikagintzaren ikuspegi konplexu eta jantziaren jabe direnak.

Beste muturrean, aldiz, politikaz batere interesik eta ardurarik agertzen ez duten gazteak kokatzen dira. Gazte horiek politikarekiko agertzen duten jarrera ezkorra sistema politiko instituzionalak eragindakoa izan ohi da. Eta aitortzen duten atxikimendu eta parte-hartze urria esparru instituzionaleko partaidetza ereduari dagokio (hauteskundeak, alderdiak), ez beste era bateko ereduari. Ondorioz, bere burua ez-politikotzat jotzen duen gazte askok partaidetza aktiboa dauka gizarteko beste arlo zibiko-kolektiboetan, eta, hainbatetan, unean uneko jarduerak izan arren, ibilbide bat egin dute era horretako ekintzetan (ekintza zibiko edo sozial altruistetan, adibidez). Partaidetza mota horrek erakusten digu politika instituzionalari buruzko ardurarik ezak ez dakarrela berekin, beti eta ezinbestean, gizarteari edo komunitateko arazoei entzungor egitea.

Inplikazio maila apalena duten gazteen diskurtsoak injustizia marko bat definitzen du, non behin baino gehiagotan sumindura eta etsipena biltzen diren. Eszeptizismo politikoaren adierazpen argia dira

Halaz ere, ezin da ukatu multzo horretako gazte askok oso barneraturik duela honako ideia hau: arlo politikoan ez direla batere eraginkorrak. Are gehiago, ezintasun sentimendua ere sarri azaldu dute elkarrizketetan, batzuek ez baitute beren burua gai ikusten sistema politikoan eta erabaki politikoetan eragiteko. Ildo horretan, bi maila bereiztea komeni da gazteen jarrerak ulertu ahal izateko. Batetik, sistema politikoaren eta instituzioen eraginkortasun eza aipatu behar da, gazteen urruntzea eragiten duena, eta ez derrigorrez apatia politikoa. Bestetik, maila indibidualean norbanakoak sentitzen duen eraginkortasun eza hartu behar da kontuan; azken horrek ere gazteen urruntzea eragiten du, baina ezintasunaren (hau da, ezagutza eta gaitasun faltaren) ondorioz. Edonola ere, gaur egun gertatzen ari diren egiturazko prozesu batzuk lotuta daude, ezinbestean, norbanakoen esperientzia indibidualekin. Hala, kultura indibidualizatuan bere ibilbidearen eraikitzaile aktibo eta erantzule izatea eskatzen zaio gazteari. Baina, gazteak eskura ditzakeen baliabideen kopuruak eta baliabide horien nolakotasunak eragina izan ohi dute aipatu eraikuntza egiteko aukeretan. Nahiz eta askatasun pertsonala, autonomia eta autogarapena diren kultura indibidualizatuaren balio nagusiak, askatasuna gauzatzeko aukerak ez daude berdintasunez banatuta gizartean. Ustezko askatasun horren atzean egiturazko murrizketak ezkututzen dira, hain zuzen ere, pertsonaren kokapen sozioekonomikotik, haren kultura mailatik, esleituta duen generotik, familian eta jatorrizko ingurune sozialean izandako sozializazio politikoaren intentsitatetik eta antzeko baliabideetatik datozenak. Eskuarki, hertsapen estruktural horien eragina ez denez detektatzen, antsietatea, porrot sentrazioa, ziurgabetasuna eta ezintasuna eragiten diote norbanakoari. Hartara, gaztearen apatia politikoa ez da beti hautapen pertsonala izaten, norbanakoak horrela bizi duen arren, egiturazko baldintzen ondorioz baizik.

Ikusi dugunez, indibidualizazio prozesuek ahuldu egiten dute gazte jakin batzuen agentzia izateko prozesua, eta, ondorioz, urritu egiten dituzte baliabide soziopolitiko gutxien

dutenen herritartasun esperientziak. Horrela, ekintza politikorako gaitasun eta trebezia gutxiago garatzen dute, politikari buruzko ezagutza eta esperientzia eskasagoa metatzen dute, eta oztupoak izan ohi dituzte ahots propioa izateko eta beren eskaerak entzunarazteko, beren muga sozio-estrukturalak nahiz instituzionalak tarteko. Horiek horrela, elkarrizketetan ikusi ahal izan dugunez, gazte batzuen parte-hartze politikoak jarraitutasunik gabekoak dira, indibidualizatuak, unean unekoak edo noizbehinkakoak. Ekintza horiek pizten dituzten motibazioak hainbat motatakoak izaten dira, elkarrizketetan jasotako informazioaren arabera. Batzuetan, gaztearen bizitza zuzen-zuzenean baldintzatzen duten auziak; besteetan, gizarteko agenda publiko-politikoetan (sare sozialen bidez, esaterako) tokia irabazten duten auziek baldintzatutakoak. Azken ildo horretan, ezagutza politiko eskasagoa duten gazteen artean, errazago zabaltzen dira esparru publiko-politikoan, mediatikoan eta birtualean definitutako eta landutako auziak, oihartzun handikoak direnak gizartean. Nabarmentzekoa da feminismoaren eta talde feministen proposamenak eta gai-zerrendak zein modu indartsuan sartu diren gazte gehienek hautematen duten eguneroko agendan. Halaz ere, aipaturiko proposamenak azal-azaleko ezagutzara mugaturik agertzen dira gutxi politizaturiko gazteon adierazpenetan.

Parte-hartze politiko zuzenari dagokionez, multzo honetako gazte batzuek egiten dituzten unean uneko mobilizazioak denboran mugatuak izaten dira, organizazioen bitartekaritzarik gabe buruturikoak. Zentzu utilitarioarekin batera, norbana-koarentzat funtzio sinbolikoa eta adierazgarria izaten dute. Horrela, partaidetza eredu horietan inplikazio jariakorrek ikusten ditugu, sarrera eta irteera errazekoak, identifikazio ideologiko sakonik eskatzen ez dutenak eta egitura oso informalen bitartez gauza daitezkeenak. Esan genezake politizatze maila apalagoa duten gazteen partaidetza gauzatu gauzatzen dela, baina alde handiak daudela jarraitutasunean, intentsitatean, maiztasunean eta ekintza-moten nolakotasunean.

Nolanahi ere, haurtzarotik gaztarorako trantsizioan gazte horiek berariazko ikasketa politiko ahula izan duten arren, nabari

Aldaketak egon dira gazteen parte hartzeko moduetan; xx. mendean baino askotarikoagoak, zatituagoak eta noizbehinkakoagoak dira gaur egun, gazteen trantsizioak luzatu eta linealtasuna galdu duten heinean

da inguruneko pertsonak (lagunek, bereziki) eta gorabehera esanguratsuek, zuzenean edo zeharka, eurengan eragin informala izaten dutela, eta maila jakin bateko ekintza politikoak burutzeraz bultzatzen dituztela noizbehinka. Egitate horiek bigogoeta sustatzen dituzte ikerketan. Batetik, berretsi egiten dute gazte politizatu/ez-politizatu kategoriak ezin direla bere horretan erabili ñabardurarik egin gabe, eta, hartara, egokiatasuna dela mailaz mailako logika

batean ulertzea gazteen engaiamendu politikoa, eta ez kontrajarritako binomio baten arabera. Bestetik, engaiamendu publiko edo politiko handirik ez duten gazteek ere badutela nolabaiteko herritartasun 'erreserba' bat. Azken ildo horretan sakonduta, litekeena da gaur egun politikan aktibo ez diren gazte horiek noiz edo noiz, etorkizunean, parte hartzeko aukera egokiak ikustea: ziklo politiko berrietan, mobilizazio handiko garaietan edo, besterik gabe, eguneroko bizitzako ekintza indibidualetan, esaterako, kontsumo politikoan edo bizitzako hautu etiko indibidualizatuetan.

Gazte ekintzaileen partaidetza politikoa eta herritartasun praktika berriak

Gazteen parte-hartze politikoari buruzko azken urteetako ikerketek Mendebaldeko gazteen joera komun batzuk erakusten dituzte. Alde batetik, aldaketak egon dira gazteen parte hartzeko moduetan; parte-hartze eredu horiek xx. mendean baino askotarikoagoak, zatituagoak eta noizbehinkakoagoak dira

gaur egun, gazteen trantsizioak luzatu eta linealtasuna galdu duten heinean. Bestetik, eremu politikoa inbaditzen duten indibidualizazio- eta desinstituzionalizazio-prozesuek instituzio politikoei buruzko loturak ahuldu dituzte eta, oro har, belau-naldi berriak sistema politikotik aldendu. Hego Euskal Herrian ere nabarmen agertzen dira joera orokor horien zantzuak.

Eusko Jaurlaritzak urtero Euskal Autonomia Erkidegoan argitaratzen duen *Gazteen argazkiak* izeneko txostenak, 2020ko alean, datu esanguratsuak eskaintzen ditu lurralde horretako gazteek politikaz duten jarrerari buruz: 18 eta 29 urte bitarteko gazteen %29k baino ez dute interes handia edo nahikoa interes politikan; %71k ez dute bere burua alderdi politiko bakar batetik ere hurbil sentitzen, eta alderdiak gazteei konfiantza gutxien eskaintzen dieten erakundeen artean daude. Halaz ere, euskal politikak berezitasun batzuk ere baditu Europako sistema politikoei dagokienez, ETA erakundearen desagertzea, indarkeria politikoaren gutxitzea eta sistema politikoko eragileen birkokatzea direla tarteko. Horren ondorioz, esparru politikoa eta gizartea bera berrosatzen ari dira egoera berrian, eta, bereziki, ETAREN inguruko ezkerreko indarrak berrantolatzen.

Frankismoaren garaitik gaur egunera arte, ezker abertzaleko indar horiek gizarteko sektore esanguratsuetan errotutako kultura eta jardunbide parte-hartzaileak bultzatu dituzte, eratutako ordenari zilegitasuna kentzen dion aktibismo kontrahegemonikoa bereizgarri dutenak. Alabaina, gaur egun, gero eta instituzionalizatuago eta eremu politikoaren egituran integratuago agertzen diren diskurtso eta praktika politikoak birformulatu dituzte. Aldi berean, euskal gizartea oraindik ere nahiko politizatuta dago gatazka nazionalaren iraupenaren ondorioz, eta 'nation building' proiektuei lotutako komunitate-bizitza trinkoa du, neurri batean. Ildo horretan, autoantolaketa tradizioa nahiko sustraiturik dago gizartean. Hala, modernitateak eta tradizioak bat egiten dute euskal errealitatean, gune sozial eta ekonomikoki garatua izanik ere, komunitate-bizitzaren eta lankidetzaren kolektiboaren ondareari eusten baitzaio. Ondorioz, autoantolaketa- eta

aldarrikapen-gaitasun horrek herri-oinarriko berrikuntza sozial garrantzitsuak eragin ditu oraintsuko historian.

Frankismoaren garaitik aurreko hamarkadara arte, euskal esparru politikoaren instituzionalizazioa mobilizazio-ziklo zabal batekin konbinatu da. Eraikuntza nazionalaren leitmotivean inspiratuta egon den arren, mobilizazio horrek sektore-aldarrikapen ugari bat egitea ahalbidetu du, eduki zabal eta konplexuz osaturiko benetako protesta-ziklo batean. Izan ere, nazionalismo modernoek, hala nola euskal nazionalismoak, diskurtso integratzailea egin ohi dute; bertan, lekua izan dute balio alternatibo neoidentitarioek: besteak beste, ekologismoak, feminismoak, antimilitarismoak eta estatuen indarkeriaren aurkako erresistentziak. Ildo horretan, azken hamarkadetako euskal mobilizazio eta aldarrikapen nazionalaren espezifikotasuna izan da ezkerreko balio unibertsalistak mugimendu sozial berrien aldarrikapenekin batera artikulatzea. Eraitza gizarte zibil aktiboa izan da, herri-ekimen eta talde sozial ugari dituen.

Oso politizatuta eta mobilizatuta egon ondoren beste eszenatoki politiko baterantz doan gizarte batean gaudelarik, ezinbestekoa da kultura aktibistak belaunaldi gazteenetan jarraitzeko dituen aukerei buruz galdetzea, baita belaunaldi berrien ekinaldiek har ditzaketen formei buruz ere. Hauteskunde-konpromisotik kanpo, inkestek erakusten dute gutxiengoa direla esparru zibiko-politikoan inplikazio aktiboren bat duten euskal gazteak. Gutxiengo horren artean, gizartean esanguratsua den nukleo bat nabarmentzen da, autoantolaketaren tradizio aktibistan sozializatu dena. Ekin-tzaile gazteen talde horretan jarriko dugu arreta, hain zuzen ere. Ildo horretan, jarraian aurkezten den testuaren helburua bikoitza da; lehenik eta behin, Hego Euskal Herriko tokiko eskalan Bigarren Modernitateko baldintza sozial eta politikoetan politizatutako gazteen praktika ekintzaile berritzaileen esanahiak identifikatzea; bigarrenik, sozializatu diren tradizio politikoari dagokionez, praktika horien jarraitutasun- eta haustura-ildoak ezagutzea.

Gazte ekintzaileak eta partaidetza politikoa esparru politikoaren ertzetan

Esparru pribatuaren politizatzea

Politikoki berritzaileenak diren gazteen partaidetza moduek eguneroko bizitza politizatzea eragiten dute. Beren kezkek eta interesak eguneroko jardueretan zentratzen dituzte gazteok, uste baitute indarrean dagoen sistema politikoak ez duela aukerarik ematen beren beharrak asetzeko. Jakina, jardueraren eremu pribatuaren politizazioa euskal aktibismotik jasotako kultura politikoaren elementu bat da, bai behinolako klandestinitate frankistari lotutakoa, bai geroko herri-eraikuntzako eta nazio-eraikuntzako politikari erantsitakoa. Aipatu kulturak sektore politiko kontrahegemonikoak ezaugarritu ditu, luzez, Espainiako Estatuaren aurkako borrokan. Halaz ere, jarraitutasun-elementu horrek adierazpen indibidualizatuagoak ditu orain. Hala, belaunaldi berrien ekimenek alde batera uzten dute alderdi eta erakunde politikoek zuten nagusitasuna, nahiz eta ekintzaile gazte askok afiliazio organikoren bat mantentzen duten, eta zentzu politikoak ematen diete jardueraren eta hautu arruntei: zein hizkuntzatan komunikatzen diren, pertsonen arteko harremanak eta horiek zeharkatzen dituzten menderatze- eta mendekotasun-mekanismoak nola eratzen diren, zer lan mota aukeratzen duten, kontsumo-moduak, naturarekiko harreman-eredua, sexualitatea garatzeko askatasuna, nortasun indibidualak eta kolektiboak eraikitze-ko aukerak... Eremu horietan guztietan garatutako ekintzak ekintza etiko-politiko bihurtzen dira gazte aktibisten bizitzan. Hain zuzen ere, esanahi politikoaren esleipen horrek erakunde politiko konbentzionaletatik harago zabaltzen ditu aipatu gazteen partaidetza-errepertorioak, eta esparru politikoak sistema demokratiko liberalek aurreikusitako mugetatik kanpo hedatzen du.

Nire militantziari bira eman nion [...] Eragin du, nire ustez, ziklo politikoaren aldaketa horrek. Ez da izan bakarrik ETAk armak utzi dituela. Nik uste dut XXI. mendeko eraldaketa prozesue-

kin bat datorrela [...] Gatazka politikoa orain ez izatea hain bizi, nahiz eta gatazka oraindik dagoen, uste dut horretan oso lagungarria izan dela. (Emakumea, 25-30. Nafarroa. Talde feminista)

Nik uste dut politika egin daitekeela edozein lekutatik. Politika egin dezakezu zure kuadrillan, zure lanpostuan, ikasten duzun lekuan..., eta ez zara zertan egituratuta egon behar edo antolatuta egon behar [...] Politika alderdietatik kanpo ere badago. Eta [...] gero eta indartsuagoa da hori, nire inguruan ikusten dudanagatik. (Emakumea, 25-30. Bizkaia. Ezker Abertzaleko gazte erakundea)

Oro har, euskal ekintzaile gazteek agentzia politiko izatearen zentzu nabarmena dute, eta erreflexibiterako gaitasun handia agertzen dute. Hala eta guztiz ere, ez dira ohartzen politikan alienatutako beste gazte batzuek ez bezala eragile politiko gisa eratzeko aukera eman dieten pribilegiozko ezaugarriak dituztela: oso politizatutako eremuetan bizi izanik, familiaren eta komunitatearen sozializazio politiko goiztiarra jaso dute, beren parte hartzeko aukerak biderkatu dituzten antolaketa-sareak eta sare informalak eduki dituzte eskuragarri, kapital politiko gisa metaturiko partaidetzarako

Aktibista gazteek subjektu politiko bihurtu nahi dute, ez politikariek eta instituzio politikoek erabiltzen dituzten moldeen bidez, bizitza beren erara eraikita baizik

disposizio eta trebetasunak garatu ahal izan dituzte gazte-tarik eta, kasu askotan, jatorri sozialari lotutako baliabide kognitibo diferentzialen jabe ere badira.

Agentzia estatus horretatik abiatuta, alde batera utzi dute erakunde politiko konbentzionalen bitartekaritza, nahiz eta erakunde horietako batzuetan

egin zuten lehen ikaskuntza politikoa. Ildo horretan, behin baino gehiagotan, belaunaldien arteko haustura politikoa onartzen dute interes eta agenda politikoei dagokienez. Bestalde, uste dute edozein aldaketa sozial norberaren eraldaketatik eta ekintzetatik hasten dela, eta hizkuntza-erabileretan, sexualitatean, kontsumo- eta elikadura-ohituretan, bizitza- eta

lan-aukeretan eta halakoetan hezurramitzen dela. Gazteon ustez, politika ez da eguneroko bizitzatik bereizitako kanpoko esparrua, non pertsonak integratu behar duten beren interesak lortzeko. Aitzitik, ikusmolde honen arabera, publikoa eta pribatua, nia eta eguneroko bizitza estuki lotuta agertzen dira ekintza politikoan. Hartara, aktibista gazteek subjektu politiko bihurtu nahi dute, ez politikariek eta instituzio politikoek erabiltzen dituzten moldeen bidez, bizitzak beren erara eraikita baizik. Norbanakoan eta egunerokoan oinarritutako praktika politikoak areagotzen diren neurrian, jarduteko logika horrek erreperitorio politikoak indibidualizatzea dakar eta, aldi berean, eredu instituzionalak ahultzea, ekintzaile gazteak azken horien oinordekoak diren arren.

Nik uste dut, oro har, badagoela nahiko apurketa edo bereizketa handi bat belaunaldi zaharren eta berrien artean [...] Uste dut sektore zaharrak bizi duela bere borroka.

[...] Sektore gazteak ari dira beste bide bat jorratzen [...] Nik militatu dut gurasoak Ezker Abertzalekoak zirelako [...] ez dut ikuspegi historiko hori ukatzen, eta kristoren ekarpena egin dutela, eta horregatik gaudela hemen. Bestela igual ez litzateke kezka militanterik egongo Euskal Herrian [...] Baina, zentzu batzuetan, sentitzen dut distantzia pixka bat [...] Eta horregatik nago okupatzen [...] Gazte bat ez da gaizki bizi Euskal Herriak ez duelako independentzia [...] Gazte bat gaizki bizi da ikasteko dirurik ez daukalako [...] Nik garrantzi handiagoa ematen diot horri etnizitateari baino. (Gizona, 18-24. Nafarroa. Ikasle erakundea)

Nik badauzkat lagunak esaten dutenak politika ez zaiela gustatzen, eta politikaz paso egiten dutela. Eta nik beti esaten diet gauza bat, eguneroko gauza guztiak politika direla. Laranja non erosten ditudan politikoa da. Edo esnea nori erosten diodan ere politika da. Guk gauza txiki horiekin eragiten dugu. Horregatik diot dena dela politika, hartzen ditugun erabaki txiki guztiak politikoak direla. (Gizona, 31-35. Bizkaia. Trantsizio ekologikorako taldea)

Bestelako herritartasun moldeak eta balioak

Horiek horrela, nora bideratzen dituzte beren indar politikoak ekintzaile gazteek? Aipatu dugun bezala, gehienak ez

dira politika instituzionalizatuaren eremuetara zuzentzen, nahiz eta batzuek oraindik lotura formalak dituzten zenbait erakunde politikorekin. Aitzitik, pixkanaka indibidualizatuak kultura-testuinguru batean, nagusiki kontraboterea, autonomia eta kontrola garatzeko aukera duten guneetan sustraitzen da horien parte-hartze politikoa. Izan ere, gazteek beren burujabetza gauza dezaketen esparruetara zuzentzen dute jarduera; eremu horietan espazio sozial eta bizimodu alternatiboak eraikitzen saiatzen dira. Hori dela eta, egiten duten herritartasunaren eraikuntza funtsezko balio batzuen aldarrikapenean oinarritzen da, hain zuzen ere, autonomian eta burujabetzan. Ildo beretik, beren praktika politikoek balioen eta ekintzen arteko koherentzia bilatzen dutela erakusten dute. Premisa horretan oinarritzen da horien konpromisoa, narratibetan azpimarratzen duten bezala. Bada, norberaren ekintzen bidez, gazteak bere sinesmen, balio eta idealak gauza ditzake eta, ondorioz, pentsatzen duenaren eta egiten duenaren arteko kongruentzia ezar dezake. Berdintasuna, lankidetzatza, elkartasuna, justizia, ekologia, elikadura-subiranotasuna, bidezko merkataritza, hizkuntza-ekitatea, feminismoa, askatasuna, antikapitalismoa, eraldaketa soziala eta elkarrizketetan aipatutako beste hainbat printzipio ez dira aktibista gazteentzat edukirik gabeko printzipio hutsalak, beren bizitzetan gauzatzen dituzten ekintzetarako gidak baizik.

Balioen zerrenda bat egin genuen, eta horien gainean eraiki genuen gure lana. (Gizona, 31-35. Gipuzkoa. Herri-jaien antolakuntza)

Hasieran, zero kilometroa izan zen zein motatako Astra nahi genuen. Eta hor ere finkatu ziren ideologikoki zelakoak izan behar genuen: interkulturala, feminista, antimilitarista... (Emakumea, 25-30. Bizkaia. Kultura-gune autogestionatua)

Bizitza pertsonala eta ekintza politikoa uztartuta agertzen diren bizi-ikuskerak horretan, lanaren eta aisialdiaren munduak ere ekintzaile gazteen konpromisoaren atalak dira. Izan ere, gazteon inplikazioa *continuum* gisa ulertu behar da bizitzako espazioan eta denboran zehar. Beraz, aisialdia

eta harreman sozialak eta, batzuetan, lan-jarduera bera ere norbanakoaren engaiamenduan txertatuta azaltzen dira. Ildo horretan, lan hautuari zentzu etikoa emanda, lanaren esanahia birdefinitzen dute hainbat ekintzailek. Horrela, iraukortasuna, besteen zaintza, justizia eta antzeko balioekin lotuta azaltzen da lanbidea aktibisten esperientzietan. Baita autoadierazpen sortzailerako aukerarekin ere. Ondorioz, parte-hartzea ez da mugatzen denboraren eta espazioaren dimentsioetan, eta konpromisoa ez da denbora batez eteten ekintza politiko baten eta hurrengoaren arteko tartetean. Aitzitik, parte-hartzea sakon sartuta dago eguneroko jardueran, eta konpromisoa zabaldu egiten da, halako moldez non bizitza pertsonaleko esparru eta une guztiak kutsatzen dituen goitik behera.

Niretzat ez dago mugarik, ez dakit mugarik jartzen lanaren eta konpromiso sozialaren artean. Esan nahi dut, noiz ari naiz lanean eta noiz militatzen? Dena bat da gaur egun. Orduan esango nuke ez dela lana, pasioa dela. (Gizona, 25-30. Gipuzkoa. Euskara biziberritzeko elkarte)

Politikoki, aktibismo organiko hori utzi dut. Orain ez nago inongo egituratan [erakunde politikotan], baina ulertzen dut nire bizitza askoz ere politizatuago dagoela. Adibidez, nire janari dena kontsumitzen dut kontsumo saskitan edo kontsumo elkarteetan. Nire aisialdiaren aldetik, askoz ere buelta gehiago ematen dizkiot zer, nola eta horri guztiari. Saiatzen naiz nire harreman guztiak interpretatzen betaurreko politikoagoetatik, eta horren arabera eraikitzen. Eta gero, lana. Nire lanak ematen dit aukera; nire lana politikoa da, politika egiten dugu zerbitzu bat eskaintzen dugunean edo beste kooperatiba bati laguntzen diogunean. Eta lana bera politika egiteko tresna bat da. (Emakumea, 25-30. Gipuzkoa. Ekonomia sozial eraldatzaileko kooperatiba)

Subjektibitateen politizazioa indibidualizazioaren garaian

Esandakoak esanda, ekintzaile berritzaileen konpromisoak ondorioak ditu niaren garapenean eta nortasun indibidual zein kolektiboen eraikuntzan. Bada, haien inplikazioa ez da besentzat bakarrik, baita beren buruentzat ere, parte-hartzeak

gaztearen nortasuna eraikitzen laguntzen duen heinean. Zailtzarrik gabe, aktibismo berritzailean, eraikuntza hori norbere buruaren eta bizi-ibilbidearen hausnarketa prozesuaren parte da, egungo gizartean pixkanakako desinstituzionalizazioak dituen ondorioekin bat datorrena. Izan ere, arian-arian, galtzen ari da euskal alderdi politikoek herritar-nortasunen hornitzaile gisa gazteengan izan duten eragina. Horrela, politizatutako gazteei dagokienez, konpromiso politikoak beren irudia lantzen eta finkatzen laguntzen die, beren autoestimua garatzen eta beren buruaren irudikapen positiboa eta ahaldua indartzen. Gazte politizatu guztiek partekatzen badute ere, prozesu hori nabarmenagoa eta esplizituagoa da emakume feministen kasuan, ibilbide politikoan izan dituzten oztopo gehigarrien ondorioz.

Horrenbestez, prozesu paraleloak ikus ditzakegu ekintzaileen gazte-trantsizioetan, bai jarraipenekoak bai haustura-koak euskal politikagintzan transmititu zaizkien tradizio politikoei dagokienez. Alde batetik, oinordetzan jasotako nortasun eta leialtasun politiko sendoen trinkotasuna galdu da, gazteok formalki horien jaraunsle direla aitortzen badute ere. Horrekin batera, aurrez eraikitako 'pack' politiko-ideologiko itxien gaitzespena ere agertu da jasotako narratibetan. Beste alde batetik, norberarekiko eta bere ekintzekiko erreflexibitatearen garapena indartu da, besteekin batera egindako jardueran norberaren subjektibitatea ere nahasirik dagoelako.

[Gure taldea] ez da elkarte partidista bat. Bai, antikapitalistak, feministak eta abar gara, baina ezin dugu [talde baten alde egin] [...] Bai, jakina, ideologia bat izango dugu, baina ez da homogeneoa. Gure interes nagusia gure identitateei, gure orientazioei eta horiek onartzeari buruzkoa da. (Emakumea, 18-24. Bizkaia. LGTBI taldea) [Itzulita]

Ni neu ere nire identitateaz eta kokalekuaz hausnartzen hasi nintzen. (Emakumea, 25-30. Nafarroa. Talde feminista)

Hari beretik, politikan parte hartzeak aukera ematen die kapital politiko handiagoa duten gazteei gizartean nagusi diren balioak eta harremanak zalantzan jartzeko eta

esperientzia berrien bidez beren bizi-aukerak zabaltzeko. Esperientzia aktibistek, gainera, aurretik zituzten jarrerak birpentsatzen laguntzen die, beren buruarengan konfiantza izaten eta esparru politikoan birkokatzen, baita, zenbaite-tan, beren aurreko mugak gainditzen ere. Esperientzia horiek, berez, bigarren sozializazio bat dira gazte askorentzat. Halaxe gertatu da, printzipio berrituetan oinarrituta, ahalduntzen eta birsozializatzen diren emakume feministekin, beren biografia hausnartu eta berridatzi dutenean; eta gauza bera ikusi dugu esparru aktibistan dituzten pribilegioetako batzuk autorreflexiboki aztertzeko gaitasuna eskuratu duten beste mutil ekintzaile batzuekin ere. Ildo horretan, ekarpen

feministak eragin nabarmenetako bat izan dira gaur egungo gazteen aktibismoaren berrikuntzan; bada, gero eta gehiago txertatzen dira gazte berritzaileen *habitus* ekintzaile horretan.

Gazte mugimendua zegoen *en un momento de* «goazen gure burua birpentsatzera, goazen harremanetan fokua jartzera, goazen saretzera», eta apur bat ateratzen *de una fase de respuesta* [...] beste klabe batzuetan zegoen, fase eraikitzaile batera pasatzeko. Orduan, nahiz eta momentu hartan ez deitu hitz hauekin, oinarri inportante bat izan zen feminismoa, eta ez jartzea horrenbeste begirada mundua aldatzeko kanpoan zer egin behar genuen, baikik eta gure baitan guk zer-nolako rol, zer-nolako botere harremanak erreproduzitzen genituen gazteen artean. (Emakumea, 25-30. Nafarroa. Talde feminista)

Ikusi ahal izan dugunez, norberaren gainean lan egitea, norberaren balioetan oinarrituta bizitzea eta prozesu horretan ikasten joatea ekintzaile gazteen ezinbesteko eginbeharrak dira kultura indibidualizatuan. Izan ere, halako eredu sozialean xx. mendeko instituzioek (familiak, eskolak, Elizak, eta abar)

Ekarpen feministak eragin nabarmenetako bat izan dira gaur egungo gazteen aktibismoaren berrikuntzan; bada, gero eta gehiago txertatzen dira gazte berritzaileen *habitus* horretan

lehen baino zailtasun handiagoak dituzte pertsonen bizitza arautzeko. Ahuldutako instituzio horien artean daude orain arte euskal gizartean ekintza kontrahegemonikoaren protagonismoa izan duten alderdiak eta erakundeak ere. Hartara, gaurko egunean politikoki jardutea ez da soilik aldaketa sozial eta politikoaren aldeko ekintza indibidual edo kolektibo bat, emantzipazio pertsonalerako esperientzia ere bada, eta modu erabakigarrian esku hartzen du bat-beraren ezagutzan eta identitate-erakuntzan. Are gehiago, askotan, norbera asebetetzen eta norberari plazera ematen dioten identitateak eraikitzen laguntzen die gazteei jarduera ekintzaile horrek.

Hari horretatik, parte-hartze politikoak ahalbidetutako integrazio soziala eta parte-hartzeari emandako sari sinbolikoak aipatu dituzte ekintzaile gazteek, sarri, beren adierazpenetan. Alderantziz ere, elkarrizketek agerian utzi dute errealizazio pertsonal eta sozialaren sentimenduek zentzua ematen diotela parte-hartzeari, eta lortu nahi den kausa bera bezainbeste indartzen dutela konpromisoa. Hala, gazte-trantsizioetan zehar, hainbat taldetan integratzeko ateari ireki dizkie aktibismoak parte hartzen duten gazteei, baita beste gazte batzuekin elkarreraginean soziabilitate-sareak antolatzeko beta eman ere, beren emozioak haiekin partekatze eta bidezkoztat jotzen dituzten borroketan gogobetetze-sentimenduak jasotzeko. Azken finean, komunitate- eta familia-kidetza moldeak sortzeko aukera eman die gero eta indibidualizatuago dauden testuinguruetan. Egiazki, parte-hartze politikoa zentzua sortzen duen mekanismoa da, eta gazte konprometituaren bizi-esparru guztiak ukitzen ditu. Ondorioz, behin baino gehiagotan, sari sinboliko horiek motibazio-iturri bihurtzen dira aktibismoan aurrera egiteko.

Ni lehenengo momentutik motibatuta nintzen pila bat. Berehala ikusi nuen hori zela nire lekua [...] Giza kateari begira, dena zen ilusioa eta poza, dena zen zoragarria, jendea ikusten zenuen motibatuta, lanean kristoren gogoekin [...] Gogorra ere izan zen [...] Baina, nire lekua topatu nuen, ikusten nuen baliagarritasun bat zeukala, egiten genuenak emaitzak zituela [...] Momentu horre-

tan lagunak egin ziren, eta beraiekin hainbat denbora pasatzen nuen. Eta ekintza bakoitzak ahalduntzen zuen apur bat gehiago, kapazak ginen, eta oso polita izan zen. (Emakumea, 25-30. Bizkaia. Erabakitzeko eskubidearen aldeko herri ekimena)

Indibidualizazioaren eta ekintza kolektiboaren bateragarritasuna

Indibidualizazioa nahasi egin da askotan indibidualismoarekin eta norberekoikeriarekin. Ez dira gauza bera, ordea. Izatez, indibidualizazioa egiturazko prozesu sistemikoa da, banakoen borondatearen gainera egonik, gizarte osoari eragiten diona. Testuinguru horretan, ekintza kolektiborako aukerak ahultzen edo ezabatzen dituen prozesu gisa ezaugarritu da indibidualizazioa lanketa teoriko batzuetan. Azken interpretazio horiek iradokitzen dutenaren kontra, baina, indibidualizazioa eta zentzu kolektiboa lotuta agertzen dira guk aztertutako ekintzaileen diskurtsoetan. Bada, parte hartzean eta konpromiso politikoa gauzatzean, elkarrizketatutako gazteek beste batzuekin batera jarduteko premia eta asmoa adierazten dute. Adierazitako asmo horiek pentsarazten digute praktika politiko indibidualizatuek dimentsio kolektiboa ere badutela, zeinahi dela kolektibotasun horren adierazpena. Esan nahi baita, indibidualizazioak eta kolektibismoak tentsioan dauden bi ardatz ezartzen dituzte gazteen aktibismo berrian: bata orain arte euskal gizartearen zati esanguratsu batean indarrean egon den politika komunitario eta parte-hartzailearen tradizioari jarraipena ematen dio; besteak, berriz, tradizio horrekin etena dakar.

Euskal tradizio kontrahegemonikoaren ikasketa politikoa gauzatu den esparruetan txertatutako *habitus* parte-hartzaileak tradizio horren jarraitutasun-hariari eusten dio, non eta belaunaldi aktibista berriei transmititutako parte-hartzearen eta konpromisoaren oinarritzko bulkadan. Baina, partaidetzaren aldeko *habitus* hori egungo esparru politikoaren egiturazko baldintza berrietara doituta agertzen da. Zehatz adierazita, erregulazio kolektibo instituzionalak ahuldu egin dira, bai. Kolektiboaren nolakotasunak ez du, jada, instituzio nagusi

batzuetan oinarrituriko sendotasun finkorik; orain, lehen baino adierazpen askotarikoagoak ditu. Hartara, egoera berrirako balio duen jokabide-eredurik ez dagoenez, *habitus* aktibista duten gazteek bestelako kideztazko loturak eraiki behar dituzte besteekiko elkarrekintzan, talde batean aintzatetsiak izan ahal izateko, interes-komunitateen inguruan lokarriak sortzeko eta hainbat kausaren aldeko ekintza kolektiboetan parte hartu ahal izateko. Horrela,

Konpromiso aktibistak berak kolektibobaten kide izatearen sentimendua ematen die parte hartzen duten gazteei. Partaidetza prozesu egituratzailea da; beren nortasun-premia indibidualak eta kolektiboak asetzeko aukera ematen die

parte hartu ahal izateko. Horrela, konpromiso aktibistak berak, bere prozesuan, kolektibo bateko kide izatearen sentimendua ematen die parte hartzen duten gazteei. Alde horretatik, ikusten dugu partaidetza prozesu egituratzailea dela; bada, beren nortasun-premia indibidualak eta kolektiboak asetzeko aukera ematen die gazteei, bai eta munduan 'beren lekua' aurkitu dutela hautemateko abagunea ere. Oro har, kide izate horrek ez dio dagoeneko erreferentzia egiten estatuari, ezta, batzuetan, euskal esparru politiko

(instituzionala)ri ere, komunitate informaleko eta lekukoagoari baizik, edo, besterik gabe, tokian-tokian gauzaturik ere, ekintza-logika globalekin lotuta dagoen mikropolitikari.

Inoiz ez dut kolektibo batean parte hartu, ez nengoelako ehuneko ehunean ados defendatzen dituzten idealekin; baina, hemen bai. Izan ere, elkar prestatzen goaz. Eztabaida talde bat dugu. Orduan, nik zerbaiti buruzko zalantzaren bat badaukat, modu egokian galdetzen dut, min eman dezaketen identitate-auziak daudelako, eta saiatzen gara eztabaidatzen [...] Elkar eraikitzen goaz. (Emakumea, 18-24. Bizkaia. LGTBI taldea) [Itzulita]

Nik uste dut lehen urte horretan izan zela [...] zortzi gaztez okupatutako etxe bat, oso trinkoa, oso politizatua etxea, laguntasun erlazio polita garatu, komunitate bizitza oso polita eraman, eta

sortu nukleo fuerte bat, eragin zuzena eduki zuena auzoaren garapenean. (Gizona, 25-30. Araba. Etxebizitza okupatu autogestionatuen komunitatea)

Horrela, euskal gizartean sustraitutako antolamendu- eta kultura-oinarria abiapuntu badute ere, komunitatearen eta kolektiboaren alderdi berriak ekintzaileek beraiek sortu eta birsortu behar dituzte Bigarren Modernitatearen berezko baldintza sozial eta politikoen pean. Horretarako, dagoeneko beren biografien linealtasuna galdu duten gazteek trebetasun eta baliabide parte-hartzaileen jabe izan behar dute, sareak osatzeko, aliantzak egiteko eta beste batzuekin hainbat eskalatan negoziatzeko. Era berean, sare horiek egungo egoera sozial eta ekonomikoan sortutako egonkortasunik ezari eta ziurgabetasunari aurre egiteko aukera ematen diete. Horren adibide dira antolaketa-modu malguak, askotarikoak eta deszentralizatuak aldarrikatzen dituzten proposamenak, lankidetzak kolektiboa bermatzea eta, aldi berean, nortasun aktibisten identitate-konplexutasuna babestea ahalbidetzen baitute.

Nire ustez, asko dago ikasteko, adibidez, mugimendu feministatik, ze mugimendu feministan belaunaldi gazteak ari gara atxikitzen eta antolatzen. Eta nik uste dut hor dagoela permeabilitate bat edo marjina gehiago probatzeko eta asmatzeko [...] Beste zerbaitekin, zure identitate propiotik ekiteko, eta arazoak nolabait erantzuteko eta hausnartzeko, zugandik abiatuta. Nik uste dut feminismoak eskaintzen dituela horretarako tresna teorikoak. Nola zeharkatzen diren esplotazio eta dominazio sistema ezberdinak, eta hor zer kokaleku daukagun emakumeok, gazteok [...] Eta gero, behar ditugu, beharbada, artikulazio forma lausoagoak, hau da, gune askotarikoak elkartzeko eta gero berriz aldentzeko. Eta egitura zurrun bat bezala funtzionatu beharrean, olagarro bat bezala funtzionatzea, ramifikazio desberdinak dituen, eta unean uneko beharren arabera funtzionatzen duena. (Emakumea, 25-30. Nafarroa. Talde feminista)

Horrenbestez, gazte ekintzaile berritzaileen esperientzietan identifikatutako indibidualizazio-moldeak elkarlana baimentzen duten ereduak direla uste dugu. Hain zuzen ere, gazteok beren identitateak modu buruaskian definitzeko egiten

dituzten saiakerak besteekin lankidetzan planteatzen dituzte; zehazki, berdinekin batera jarduteko borondatea dute itsatsita ahalegin horiek. Asmo hori erraztu egiten da, logikoa denez, bizitza komunitarioa oso trinkoa eta sendoa den testuinguru sozialetan –dimentsio ertain edo txikiko herrietan, hiri handietako auzo oso mobilizatueta–, hitz batean, autoantolakuntzaren tradizio politikoak irauten duen guneetan.

Okupazio bat egon zen gazteok leku bat behar genuelako [...] Izatez, Gernika oso aktiboa izan da beti. Pila bat elkarte eta mugimendu sozial egon da beti hemen [...] Baldintzak ziren herriak gestionatzea hori, hau da, udalak ez sartzeko eskua, autogestionatua izatea. Orduan, hori dela eta, prozesu bat sortu zen, parte-hartze prozesu bat herrian. (Emakumea, 25-30. Bizkaia. Kultura-gune autogestionatua)

Oro har, esan dezakegu euskal aktibista gazteen artean aztertutako gazte-praktika politikoak berrikuntza sozialeko laborategiak direla, eta gazteok esparru politikoaren ertzetatik lehiatzen direla indarrean dauden herritartasun-moduak zabaltzeko edo modu horien ordez beste aukera batzuk sortzeko. xx. mendeko herritartasunaren forma nagusia estatuen arabera eratu zen, eta, gaur egun ere, herritartasun eredu hori alderdi-ordezkaritzaren bidez eta hauteskunde bidez gauzatzen da herritarrentzat. Jarraibide horren ondoan edo jarraibide horren aurka, gazteen parte-hartze aktibistak partaidetza-dibertsifikaziorako bideak ireki ditu, bizitza-formula alternatiboen eta eredu soziopolitiko berrien bitartez etengabeko esperimentazioak eginda eta, besteak beste, politika bizitza sozial eta pertsonalera lekuz aldatuta. Ekintzaile gazteen praktika esperimental horiek esparru oso desberdinetan eta adierazpen arras desberdinen bitartez bilatzen dute eraldaketa nahiz emantzipazioa. Badaude, egon, horien guztien arteko elkarguneak. Baina, bidegurutze ugari ere erakusten dute. Sormen-tailerrak diren aldetik, funtzio prefiguratioa garatzen dute etorkizuneko eredu aurrea hartzeko. Horretarako, eremu sozial eta politikoaren ertzetan, ezagutzak eta esperientziak sortzen eta trukatzeko dituzte, nork bere burua

antolatzeke moduak probatu, proiektu sozioekonomiko eta kultural berriak abian jarri eta bestelako harremanetarako saiakuntzak egin, sozialki zilegi denaren mugak hautsi nahian.

Kanpora joaten garenean bizitzen gara komunan, bizitzen gara denok batera, eta denon artean antolatzen dugu dena, beharren arabera [...] Beste bizitza-eredu bat posible dela ikusten duzu bertan. (Gizona, 18-24. Gipuzkoa eta Araba. Hainbat herri ekimen)

Egun, bizi gara ehun eta piko pertsona etxe horiek okupatzen [...] Gure asmoa da produkzio bitartekoak apropiatuz, poliki-poliki, geroz eta dependetzia gutxiago izango dugula merkatuarekiko. Orduan, alde batetik, komunitatea indartu, planteatuz harreman sozial sanoak. Eta, beste alde batetik, erakutsi eredu berri bat posible dela. Bizi garen gehienok gara gazteak. (Gizona, 25-30. Araba. Etxebizitza okupatu autogestionatuen komunitatea)

Ondorioak

Testu honetan euskal ekintzaile gazteek demokrazia liberale-tan definitutako esparru politikoaren ertzetan burutu dituzten praktika politiko berritzaileak aztertu ditugu. Praktika horiek politikaren zentzua esparru sozial berrietara zabaltzen duten herritartasun aktibistaren ekintzat hartu ditugu. Alde horretatik, parte-hartze politikoa eguneroko bizitzako esparruetara eraman dute aktibistek, eta eremu horiek herritartasun-leku bihurtu dituzte.

Berritzailea den gazte-partaidetza aktibista garatzeko prozesuan, testuinguru soziopolitiko partikularraren garrantzia erakusteko aukera eman digu analisiak. Izan ere, subjektu ekintzaile legez osatu diren gazteek oinarrian izan dute euskal politikagintzan orain arte iraun duen aukera politikorako egitura berezi bat: hain zuzen ere, 'nation building' proiektuei lotutako tradizio luzeko kultura politiko komunitario, kontrahegemoniko eta aktibista. Kultura politiko horretan sozializatu dira adin goiztiarrean gazteok, eta kultura horri esker barneratu dute partaidetza sortzaile eta eraldatzailearen aldeko *habitus*-a, alegia, esparru politikoak eskaintzen dituen aukerak identifikatzeko eta bertan jarduteko gaitasun multzoa.

Tradizio horren oinordeko direla sumatu arren, ekintzaile gazte asko politikoki eta organizatiboki araututa ez dauden eremuen esplorazioan sartu dira. Jardun horretan, logika indibidualizatuago baten barruan garatu dituzte esperimentazio politikoak. Bada, autorrealizazioa eta konpromiso sozio-politikoak, eguneroko mikropolitika eta aktibismo kolektiboa baturik agertzen dira aipatu saiakeretan. Ildo horretan, beren *habitus* parte hartzailea Bigarren Modernitateko gizartearen berezko baldintza estruktural, kultural eta politikoetara egokitu da. Hala, herentziak eta esperimentazioak bat egin dute beren praktiketan.

Indibidualizazioa eta zentzu kolektiboa elkarrezinak direla uste duten zenbait planteamenduren aurka, ikusi dugu bi dimentsio horiek uztartuta agertzen direla euskal gazteen praktika ekintzaile berritzaileetan. Horien esperientziak azter-

Indibidualizazioa eta zentzu kolektiboa elkarrezinak direla uste duten zenbait planteamenduren aurka, ikusi dugu bi dimentsio horiek uztartuta agertzen direla euskal gazteen praktika ekintzaile berritzaileetan

tu ondoren, defendatzen dugu politika indibidualizatu eta bizi-proiektu pertsonalak besteengana bideraturik egon daitezkeela; are gehiago, berdinen arteko lankidetzeta eta laguntza behar dutela gauzatu ahal izateko. Halaz ere, nabarmendu behar da gaur egungo kulturaren orientazio kolektiborik egon ez dagoela *per se*. Aitzitik, aztertzen ari garen gazteen kasuan gertatzen den bezala, eskatzen du inplikaturako gazteak beren partaidetzeta-praktiketan lanki-

detzeta-sareak eta loturak eraikitzeko beharrezko baliabide kognitiboen eta harreman-baliabideen jabe izatea. Izan ere, hortik abiatuta baino ezin da praktika kolektiboa osatu.

Ildo horretan, orain arteko beste ikerketa batzuetan erakutsi den ebidentzia berretsi dezakegu: gazteen parte-hartzea baldintzatzen duten egiturazko murrizketak egon ohi dira, eta

horiek eragina izan ohi dute gazte partaidetzaren aukeretan ez ezik herritartasun aktibista bat osatzeko ahalmenetan ere. Bada, hemen aztertu ditugun ekintzaile gazte berritzaileek gutxiengo bat osatzen dute; gutxiengo horrek kultura- eta politika-kapital handia dauka, are gehiago, kapital aktibistaren jabe da. Halaz ere, jasotako narratibetan gazte ekintzaileek ez dute metaturiko ezagutza eta eskarmentua pribilegio sozial gisa hauteman. Gehienez, genero-joerak baino ez dira aditu modu esplizituan bazterketa-ardatz gisa azpiesparru aktibistaren beraren barruan.

Hari beretik, nabarmentzekoa da, elkarrizketatutako gazteek jatorri sozio-familiar desberdinak dituzten arren, desberdintasun horiek orekatu dituen elementu partekatua dutela: ingurune komunitario politizatueta izandako esposizio goiztiarra eta esperientzia aktibista luzea, autonomiaz jarduteko eta apustu politiko berritzaileetan arriskatzeko aukera eman diena. Hauxe ondorioztatzen dugu, beraz. Batetik, norbanakoari dagokionez, esperientzia aktibista, hau da, dagoen errealitatearen irakurketa kritikoa egiteko eta errealitate berriak eraikitze gaitasuna sortzen dituen jarduera, berez, jarduera kognitiboa da, batik bat instituzionalki gutxi araututako esparruetan. Bestetik, gizarteari dagokionez, testuinguru soziopolitiko partikularreko aukerek modu erabakigarrian baldintzatzen dute jarduera horretarako baliabideak eskuratzea. Horregatik, uste dugu bi faktore horien eragina kontuan hartu behar dela herritartasun praktika berrien sorreraren azterketan, egiturazko beste baliabide batzuen maila berean.

Politikarekin harremanak hautsi dituzten gazteak. Lotura politikorik ezaren askotariko esanahiak

Azken urteotan, Mendebaldeko sistema demokratikoetan hainbat eskalatan egindako inkestek erakutsi dute gero eta gazte gehiagok adierazten duela politikari buruzko interesik eza edo urruntze sentimendua. Era berean, egungo esparru publikoan, gazteria apatiko eta despolitizatuari buruzko

narratiba nagusi bat zabaldu da, elite politikoeek, eragile korporatiboek, hedabideek eta gizarte zibileko erakundeek bultzatu dutena eta, pixkanaka, gure ingurune kulturalen indarrean dagoen sen oneko ezagutzan naturalizatu dena. Horiek horrela, zein esanahi ematen diote deskonexio politikoari beren burua 'apolitikotzat' edo 'despolitizatutzat' definitzen duten euskal gazteek?

Gazteen lotura politiko ezaren arrazoi konplexuak

Gaur egun, alde batetik, Bigarren Modernitatearen indibidualizazio-prozesu kulturelek zeharkatzen dute esparru politikoa, eta, beste alde batetik, gero eta indar handiagoz gailendu diren politika ekonomiko neoliberalak. Bi dinamika horien logikak hartu du, bete-betean, esparru politikoa. Il-do horretan, gazte-bizitzaren indibidualizazioak eta ustezko aukera-askatasunak ifrentzu latza dute. Bada, instituzioen arautzetik kanpo, gazte askok beren baliabide eta trebetasun soilez baliatuta eraiki behar dituzte biografiak egungo egunean, eraikuntza horretarako beharrezkoak diren bitartekoak izan gabe, sarritan. Ez da ahaztu behar gazteen egungo trantsizioak lan- eta ekonomia-prekaritateko egoeran garatzen direla gazte askorentzat, bizi-ziurgabetasuna eta linealtasun biografiko eza nagusi diren kinka larrietan. Izan ere, sarritan gazteen trantsizioen konplexutasuna 'hautazko biografia' gisa aurkezten den arren, ustezko askatasun horrek lan-merkatu malguk eragindako desabantaila- eta zaugarritasun-egiturak ezkututzen ditu. Egiturazko faktore baldintzatzaileek (posizio ekonomikoa, generoa, etnia, eta abar), faktore pertsonalek gazte-trantsizioetan eragindako zailtasunek (kasuan kasuko sare sozialak, familia-sozializazioa, komunikazio-gaitasuna) eta instituzionalek (hezkuntza-sistemak, lan-egiturak) osatzen dituzte, besteak beste, desabantaila egitura horiek. Bitarteko sozial horien guztien urritasunak, integrazio soziala ez ezik, politizazio-aukerak ere zailtzen ditu.

Halaxe da. Estratifikazio sozialaren forma tradizionalak bizi-aukerak ulertzeko gakoa dute oraindik ere, nahiz eta egitura horien eraginaren kontzientzia subjektiboa murriztu egin den bizi-esperientziak indibidualizatuago bihurtu ahala. Horrela, aintzat hartu behar dira familia-desberdintasunak, baliabide ekonomikoak, erlazionalak eta kognitiboak eskuratzeko aukerak, eta esparru politikoak eskainitako aukera instituzionalizatuak nahiz informalak (gubernuetan, eskoletan, gizarte zibilean). Izan ere, faktore horien guztien baldintzapenak agertzen dira gazteen interesak, praktika politikoak eta politizatze maila analizatzean. Ildo horretan, generoak, klase sozialak eta kapital kulturalak interes eta parte-hartze politikoaren iragarle onak izaten jarraitzen dute, bai esparru instituzionalean, bai informalean. Argudiatze-ildo horretan, gazteriaren deskonexio zibikoa eta politikoa bazterketa sozialaren beste dimentsio bat dela esan daiteke.

Halaz ere, argi utzi behar da gazte askoren barne-eraginkortasunik edo eskumen politikorik eza egungo demokrazia liberaletako instituzioen eraginkortasunaren defizitarekin batera gertatzen dela. Globalizazio neoliberalaren prozesuek eta estatuen birkokatzeak botere globalaren eremuetan kontrol demokratikotik urrundu dituzte estatuko nahiz tokiko instituzio politikoak, eta eragile ekonomiko global handien orbitan jarri dituzte. Politikak diseinatzen eta erabakiak hartzen diren lekuak herritarrengandik gero eta urrunago geratu dira, eta, beraz, kontrol demokratikorako aukerak eta mekanismoak ahultzen ari dira. Gazteen artean, sistema demokratikoaren eraginkortasunik ezaren pertzepzioa zabaldu da zuzenean eragiten dieten gaietan, bai eta haren funtzionamenduaren kontrolari buruzko ezintasun-sentimendua ere.

Bestalde, erakunde politikoei egotzitako eraginkortasunik ezaren aurrean gazteek dituzten askotariko erreakzioak atzemateko, ohiko dikotomietatik harago joan behar dugu; gazte aktiboak/pasiboak, gazte konprometituak/interesik gabeak eta antzeko binomioek ez dute modu egokian islatzen errealitatearen konplexutasuna. Izan ere, jarduera

politikoarekin gertatzen den bezala, deskonexioaren eta pasibotasun politikoaren atzean adierazpen eta esanahi ugari daude. Askotan, mundu akademikoan aterki kontzeptual lauso eta polisemikoen pean katalogatuta agertu dira errealitate horiek: apatia, interesik eza, erretiratzea, deskonexioa, pasibotasuna, alienazioa...

Batzuentzat, gazteen lotura-hauste gero eta masiboagoa ekintza-modu berria eta boteretsua da. Egungo politikatik ihes egitea eta agenda beste gune batzuetan eraikitzea sistema zalantzan jartzeko modu bat izan daiteke, ikuspegi horren arabera. Ildo horretan, ikerketa kualitatibo batzuetan baztertu egiten da deskonektatutako gazte guztiak zinikoak eta alienatuak izatearen ideia nagusia. Aitzitik, erakusten da gazte horietako asko kritikoak direla indarrean dagoen politika ereduarekin, alderdiekin eta politika instituzionalarekin. Hari beretik, beste azterlan batzuek gazte deskonektatuen potentzialtasuna azpimarratzen dute, eta gehitzen dute gazteok aktibatzeo aukerak baino ez lituzketela beharko. Bada, gazte batzuek gai politikoetan interesa izan dezakete, eta, apatia baino gehiago, eszeptizismo 'konprometitua' dute ezaugarri, beste politika estilo batzuk interesatzen baitzaizkie. Beraz, aipatu interpretazioaren arabera, herritar 'potenzial' horiek ez dira nahitaez zinikoak, ezta erabat ezjakinak edo eraginkortasunik gabeak ere. Baztertuta dauden arren, baliabideak dituzte eta une egokietan atera daitezke beren lozorrotik.

Ikusten ari garenez, pasibotasun politikoak hartzen dituen modu desberdinetan eta horren atzean dauden motibazioetan sakonduta, pasibotasun politikoa ez da dimentsio bakarreko fenomeno. Ildo horretan, aztertzaile batzuen ustez, gazte 'benetan pasiboak' eta konprometitu gabeak daude, alde batetik, eta ilusioak galdutako gazteak, bestetik. Herritar aktiboekin batera, talde horiek kategoria desberdinak osatuko lituzkete beren jokabide politikoari dagokionez. Halaz ere, analisisetan arreta berezia jarri da hirugarren kategoria batean: hain zuzen ere, une jakin batean pasibo agertu arren, egoerak merezi izanez gero ekintza politikorako prest egongo lirakeen gazteek

osatutako multzoan. Azken horiek ‘zain’ dauden herritarrak dira, erne inguruan gertatzen denaren aurrean, informaturik politikari buruz, jakitun beren eguneroko bizitzan eragina duten arazoez eta gertu parte hartzeko, partaidetza horretarako gai baitira behar izanez gero. Horregatik, nolabaiteko ‘erreserbako herritartasuna’ izatea egozten zaie. Ildo beretik, azterketok baztertu egin dituzte aurreiritzi estereotipatuak; lotura politikorik gabeko gazte guztiak ez dira zinikoak eta ez dute multzo homogeneo bat osatzen, diote. Horrela, konpromisorik eza eragiten duten arrazoiengatik, inplikazio politikoak oztopo iraunkorrak izan ditzake (baliabide soziopolitikoengatik gabeziarekin nahiz indarrean dagoen sistemarekiko jarrera kritikoez lotutakoak), edo aldi baterako trabak (batzuetan, adina edo bizi-zikloa dela-eta, beren gai pribatuetan aldi baterako murgilduta daudenei eragiten diete oztopo horiek). Azken bi egoera horietan dauden kolektiboek etorkizuneko konpromiso-potentziala dute.

Bestalde, herritartasun potentziala edukitzeaz gain, politikan interesik gabekotzat edo deskonektatutzat katalogatutako kolektiboa beste politizazio-modu batzuen protagonista ere izaten da. Ikerketa batzuek iradokitzen dutenez, gazte asko atsekabetuta sentitzen da beren behar eta interesei erantzuten ez dieten egitura politikoekin, baina oraindik ere interesatuta dago gai sozial eta politikoetan, eta sistema politikoaren onarpenaren bila jarraitzen du. Askotan, beren praktikak ez dira parte-hartze instituzionalera edo ohiko protesta-aktibismora bideratuta egoten, inplikazio-mota informalago, indibidualizatuago eta egunerokoagoetara baizik. Hortaz, partaidetza praktika

Deskonexioaren eta pasibotasun politikoaren atzean adierazpen eta esanahi ugari daude. Askotan, mundu akademikoan aterki kontzeptual lauso eta polisemikoekin pean katalogatu eta agertu dira errealitate horiek

horiek oharkabeen geratzen dira ohiko inbentario politikoe-tan. Hari horri jarraiki, gero eta gehiago dira, gobernutik eta politikagintzan aktore nagusi izan diren alderdi politikoeta-tik deskonektatuta egonik, politika pertsonalizatzen duten gazteak; hala, beren jokabideak eta aukera etiko-politikoak gustuetan, bizi-estiloetan, kontsumo- eta aisia-moldeetan na-barmentzen dituzte. Esparru publikoari dagokionez, berriz, gazte jende horren segurtasunik ezak eta indibidualizazioak, batzuetan, parte-hartze mugatuak, iragankorrak eta autoa-dierazkorrak eragiten dituzte. Ondorioz, gazte talde gero eta gehiagok geratzen dituzte herritar-biografia ‘bereziak’ ikus-pegi politiko tradizioaletik begiratuta: hain zuzen ere, dina-mika pribatu arinak, eta konpromiso jariakorrak eta iraupen laburrekoak kolektibo nahiz elkarte informaletan.

Euskal gazte ‘despolitizatuak’

Gazteria despolitizatuaren eta subordinatuaren autoirudikapena

Azterlanaren atal honetan parte hartu duten gazteen narrati-ben azterketak agerian uzten du ez dutela kolektibo homoge-neoa osatzen. Nahiz eta guztiek ‘politizatu gabekotzat’ eta/edo ‘politikari buruzko interesik gabekotzat’ definitu duten beren burua, aniztasun handia dago euren artean, bai jarrera eta praktika politikoetan, bai politikari buruzko ezagutza- eta in-teres-mailan. Horrenbestez, beren ibilbideak desberdinak izan dira politizazio-mailei eta esperientzia politikoei dagokienez.

Halaz ere, irudikapen kolektibo bera partekatzen dute ehun sozialean duten posizio sozialaz. Badakite, jakin, ‘gaz-teria’ izenez ezagututako kategoria sozial baten kide direla, gaur egungo gizartean mendekotasun-egoeran bizi dena eta, gehienetan, politika publikoetatik kanpo dagoena. Gazteen bizitzaren indibidualizazioaren ondorioz, belaunaldi gaztee-netako pertsonak desarauturik dagoen testuinguru sozial eta lanekoan osatu behar dituzte biografiak, beren baliabideak besterik ez erabilia. Baina, gazte askok ezin dituzte balia-bideok eskuratu. Hartara, gazteen trantsizioen zailtasunak

behin eta berriz geratzen dira agerian elkarrizketetako eta eztabaida-taldeetako narratibetan, etengabe aipatzen baitituzte gaur egun orokortu diren lan- eta ekonomia-prekaritateko egoerak eta horien ondorioak bizitzetan. Zirkunstantzia horiek segurtasunik eza, ezinegona eta bizi-ziurgabetasuna sortzen dute gazteengan, eta amaigabeko ezintasun-esperientzia eragiten die, beren bizitzetan autonomiarik eta kontrolrik ez dutelako. Oro har, ikerketan parte hartzen duten gazteek 'bidegabekeria-marko' bat eraiki dute beren diskurtsoetan.

Krisi guztia egokitu zaigu, gauza txar guztiak, aldaketa guztiak [...] Ez gaituzte baloratzen. Hogei urtez ikasi dugu, eta gero ezer ez [...] Norbait finkoa izatea sinestezina da [...] Orduan, zer itxaropen eduki dezakezu ezkontzeko, seme-alabak izateko eta bizi-modu egonkorra izateko? Ez duzu zeri heldu! (Eztabaida taldea. Iruñea) [Itzulita]

Gehiago-gutxiago, azterlanean parte hartu duten pertsona guztiak izan dute gaitasuna zuzenean eragiten dizkieten arazoak identifikatzeko (besteak beste, laneko ezegonkortasuna eta prekaritatea, eta etxebizitza eskuratzeko zailtasunak), nahiz eta modu oso oinarrizkoan egin duten. Izan ere, euren nahiz hurbilen dituzten berdinek pairatutako esperientziak dira. Era berean, emantzipatzeko eta etorkizuneko bizi-proiektuak diseinatzeko ondoriozko oztupoak ere kontatzen dituzte. Aitorpen multzo horrek, berez, sustrai politiko ukaezina du. Haatik, gehienek zailtasun handiagoak dituzte puntu horretatik aurrera egiteko, hau da, baldintza horiek, egoera pertsonaletatik harago, sistemikoak direla ohartzeko eta, batez ere, erantzukizunak botere publikoei esleitu eta ekintza pertsonal eta kolektiboaren bidez parte aktibo izan litezkeen irtenbide kolektiboak planteatzeko.

Kontua da, zer antolatu? Ez dakigu oso ondo zer antolatu eta nola antolatu. (Elkarrizketa. Emakumea. 19-24. Basauri)

Gazteen artean adostasuna lortzen duen bigarren elementu bat politikaz duten ikuskera da. Bada, politikari buruz loturarik gabe sentitzen diren gazteek gure gizarteko sen oneko

ezagutzen nagusi den politikaren kontzeptua darabilte abiapuntu modura. Politika, hartara, esparru politiko instituzionalizatuko jarduera, aktore eta instituzioekin identifikatzen dute (neurri handi batean, estatuko edo autonomia-erkidegoko esparruan kokatuak). Irudikapen dominante horrek politikan parte hartzeko modu instituzionalizatuenak lehenesten ditu legitimo gisa, eta herritarren ekintza politiko

Politikarekin loturarik sentitzen ez duten gazteek, oro har, familia-sozializazio politiko ahula izan dute. Horien familiak ez dira tradizio politikoen transmititzaile izan, edo ez dute kultura ekintzailerik partekatu

hauteskunde-jarduerara mugatzen. Horrela, joko politiko ohiko esparru politikoan diharduten aktore nagusien monopoliotzat hartzen dute, alderdi politikoen, elite politikoen, gobernuen eta parlamentuen zeregintzat, besteak beste. Argi eta garbi, gazteok herritar potentzial gisa duten autopertzepzioak eta beren buruari ematen dioten definizioak ikuspegi hori dute abiapuntu.

Horrenbestez, beren alderdiei buruzko atxikimendu eza, politikari profesionalei buruzko mesfidantza, sistema politikoaren funtzionamenduaren ezjakintasuna edo azken horri buruz daukaten iritzi txarra –gazteen eskaeren aurrean erakutsitako itxikeria tarteko– borondatezko autobazterketa gisa interpretatzen dute.

Konpromiso zibiko aktiboaren eta autoirudikapen despolitizatuaren arteko bateragarritasuna

Haurtzaroan eta helduarorako trantsizio-aldietan egiten diren lehen ikaskuntzetan landutako esperientzietan, gaitasunetan eta interesetan dauka bere jatorria gazteen parte-hartze politikoak. Gaur egungo kultura gero eta indibidualizatuagoan, identitate sozial eta politikoen belaun arteko

transmisioa arintzen ari da pixkanaka, nahiz eta helduaroan aldaketak eta birsozializatzeko prozesuak gerta daitezkeen. Politikarekin loturarik sentitzen ez duten gazteek, oro har, familia-sozializazio politiko ahula izan dute. Horien familiak ez dira tradizio politikoaren transmititzaile izan, edo ez dute kultura ekintzailerik partekatu. Aldiz, aztertutako gazteen kolektiboaren jatorrian ezaugarri hauexek nabarmentzen dira: haurtzaroan nahiz gaztaroan politikak bazterreko lekua izan du beren familietan eta ingurune sozialetan; areago, behin baino gehiagotan, gai gatazkatsua izan da eta desadostasunak sortu ditu. Horregatik, isildu egin da edo konnotazio negatiboak hartu ditu gazteen bizipenetan.

Bestalde, desabantaila sozialei lotutako beste ezaugarri soziodemografiko batzuek areagotu egin dituzte, zenbait kasutan, zuzenean bizitako esperientziarik eza eta ikaskuntza politiko goiztiar ahula. Horiek horrela, aipaturiko baldintzek oztopatu egin dute gazte horiek baliabide kognitibo jakin batzuk, parte hartzeko trebetasunak eta sistema politikoari dagokionez herritartasun aktiboa eraikitzeko beharrezkoak diren beste zenbait disposizio eskuratzea. Horren guztiaren ondorioz, gazte horietako askok aktore gisa bainoago ikusle gisa hautematen dute beren burua kanpoko jotzen duten mundu politikoan, adituen aurrean ezjakin sentitzen dira, eta agentzia moduan eratzeko zailtasunak dituzte.

Haatik, elkarrizketen bitartez luzetarako perspektiban berreraikitzen saiatu garen ikaskuntza-prozesuek agerian uzten dute arlo politiko-ideologikoan edo politiko-alderdikoian familia-transmisio espliziturik egon ez izana ez dela oztopo izan familiek belaunez belaun beste osagai batzuk helaraz ditzaten, besteak beste, konpromiso komunitarioarekin bateragarriak diren balio humanista edo erlijioso jakin batzuk, eta bizitza kolektiboarekin lotutako kezka etikoak eta solidarioak. Familiak ez ezik, beste agentzia sozializatzaile batzuek ere garrantzi handia izan dute dinamika horietan, sarritan familiaren eragina indartzeko hautatu den eskolak, adibidez. Ildo horretan, antzeko hainbat ibilbide atzeman ahal izan

dira elkarrizketatutako gazte batzuen artean. Ohiko politika-gintzatik urrun, gazte horiek gero eta inplikazio handiagoa izan dute erlijioeko hezkuntza-erakundeek sustatutako jarduera zibikoetan eta boluntariorizan. Ikusi izan da, erakunde politikoek bezala, gizartean errotutako erlijio-erakundeek ere konpromiso sozialerako balioen ondare bat eskaintzen dietela gazteei, inimizazio zibikorako antolamendu-sareak, gizartean integratu ahal izateko soziabilitate-ehunak, eta, bereziki, agentzia gisa jarduteko aukera objektiboak, nahiz eta erakundeen ezaugarriak direla-eta oso modu mugatuan izan. Gazte horiek uste dute beren ekintzek eragingortasun handia dutela eta inplikazioaren emaitzak agerikoak direla, politika instituzionalean ez bezala.

Ni, adibidez, Nafarroara etorri diren errefuxiatuekin [elkarte batean] egon naiz, eta gaztelania irakasten aritu naiz, irabazi asmorik gabe, asteroko boluntarioriza batean. (Eztabaida taldea. Iruñea) [Itzulita]

Horrenbestez, zerbitzu publikora bideratutako erakunde handiek eskaintzen duten parte-hartze zibikoko edo boluntariorizako aukera egokitu egiten zaie aldaketa sozialeko aktibismorik bilatzen ez duten gazteei, hain zuzen ere, gizartean 'politiko' gisa etiketatu nahi ez baina kezka solidarioak dauzkaten horiei. Era berean, tradizioz emakumeei esleitutako genero-rol jakin batzuen itxaropenetara egokitzen da eskaintza hori (zaintza eta besteei laguntzea). Bada, genero sozializazioaren eraginez, neska jakin batzuek autorrealizazio-zentzu handiagoa lor dezakete jarduera mota horietan beste ohiko partaidetza rol batzuetan baino. Ildo horretan, nabaritu dugu gazte boluntarioek jarduera zibikoari eta konpromiso politikoari egozten dizkieten esanahiak guztiz desberdinak direla gehienetan. Are gehiago, esparru sozialean nahiz indibidualean sari sinboliko garrantzitsuak eskaintzen dizkien konpromiso zibikoaren aldean, ohiko parte-hartze politikoa ez zaie inplikatzeari merezi duen ekintza eragingarria iruditzen. Beren pertzepzioan, esparru politikoak eta harekin lotutako guztiak konnotazio negatiboak hartzen ditu;

sarrera zaileko esparru arrotz eta itxiztat daukate, eta arazo sozialak, bereziki gazteen arazoak, konpontzeko eraginkortasunik eza egozten diote.

Salestarretan gazte-zentro bat zegoen eta joaten hasi nintzen; eta gero aisialdiko begirale gisa sartu nintzen. Jarduerak prestatzen genituen han zeuden neska-mutilentzat. Eta gero Gurutze Gorrian sartu nintzen [...] Niretzat atsegin-iturri zelako. Nik Gurutze Gorria leku askotan ikusten nuen laguntzen, eta nik ere laguntzeko gogoia nuen. Urtebetez ikasten egon nintzen, eta gero begirale gisa sartu nintzen gazteriaren arloan [...] Gaur egun, Gurutze Gorrian jarraitzen dut, ia hamar urte daramatzat dagoeneko [...] Txiki-txikitatik esan digute botoa ematera joan behar dela, baina niretzat ez da atsegina. Nik ez dut uste bozkatzuz gero ezer lortuko denik. (Elkarrizketa. Emakumea. 25-30. Iruñea) [Itzulita]

Hiru jarraibide gazteen erretiratze politikoan

Aztertutako kolektiboan jasotako adierazpenek sistema politiko instituzionalaren ikuspegi kritikoa eta ezkorra partekatzen dute. Erakunde politikoaren eraginkortasunik eza, elite politikoaren ustelkeria eta bat etortzea botere ekonomikoekin, eta gazteen eskaerei entzungor egin izana frankotan aipatu dira elkarrizketetan nahiz eztabaida taldeetan. Jasotako diskurtsoen azterketa xeheak gazteen erretiratze politikoaren jatorrian dauden hainbat eredu kausal identifikatzeko aukera eman digu, erretiratze hori gradu eta adierazpen askotan gautzen bada ere. Nahiz eta batzuetan nahasita agertzen diren gazteen diskurtsoetan, jasotako iritzi kritikoek lotura hauste politikoari buruzko esanahi eta ñabardura desberdinak estaltzen dituzte. Zehazki, gazteen erretiratze politikorako hiru jarraibide ideal berreraiki ditugu. Lehenengoa baliabideen gabeziaren ondorioz gertatzen da, eta desberdintasun sozialeko faktore sozio-estrukturei lotuta dago, batik bat. Bigarrena indarrean dagoen sistema politikoaren ezagutzak eta hartan parte-hartzeak eragin duten desilusioak sortzen du. Azkenik, erretiratzeko hirugarren jarraibidea, betebeharrizibiko baten kontzientzia izanda, parte hartu eta eragin nahi

duten gazteei dagokie; modu eraginkorrean egiteko biderik aurkitu ezinik, frustrazioari lotutako paralisia-ondorioz sortzen da. Ikus ditzagun banan-banan.

Erretiratze politikoaren lehen motak lotura zuzena dauka desberdintasun sozialek eta baliabide sozialetarako sarbide asimetrikoak eragindako ondorioekin, hitz batean, gaur egungo gazteen sektore esanguratsuek pairatzen dituzten gabezia-egoerekin. Gabezia hori ez da soilik ekonomikoa; aitzitik, baliabide kognitiboen, komunikatiboen, harreman-baliabideen eta kapital kulturalaren falta ere bada, eta horrek zaildu egiten du esparru politikoan eskatzen diren partaidetza-disposizioak eta -trebetasunak garatzea. Honako hauek dira barne-eraginkortasun politikoaren gabezia horren ondorio nabarmenetako batzuk: joko politikoaren berezko arauak ulertzeko gaitasun urria, gazte azpikulturen barruan kode politikoek duten arrotasuna eta, azken batean, iritzi legitimoa lantzeko, hitz egiteko, entzuna izateko eta agentzia gisa jarduteko aukera murriztasuna.

Ez dezatela ulertzeko zailak diren hitzekin hitz egin, gehiago hurbil daitezela; denok ez ditugu unibertsiteateko karrerak, denok ez ditugu ulertzen erabiltzen dituzten ekonomia hitzak. (Elkarrizketa. Emakumea. 25-30. Iruñea) [Itzulita]

Politikaz ere ez genuen ezer ulertzen. Eta gero politikariak ikusten genituen eta botoa besterik ez zuten eskatzen. Barkatu? Ez dakigu zer saltzen diguzun eta ulertu ere ez dizugu egiten! Eta herritarren errealitatean ere ez dira sartzen, ez dute herritarren alde egiten. [...] Oro har, politikak ez nau erakartzen, ez baitut ulertzen hitz egiteko duten modua; hiztegi zaharrarekin hitz egiten dute. (Elkarrizketa. Emakumea. 25-30. Iruñea) [Itzulita]

Onartzen dut jende askok iritzia eman nahi duela, baina ez du ideiarik ere. (Eztabaida taldea. Bizkaiko Ezkerraldea) [Itzulita]

Politikatik erretiratzeko bigarren pauta bat dago, aurrekoaren oso bestelako esanahiarekin. Parte hartzeko baliabide kognitiboak eta trebetasunak izanik, barne-eraginkortasun politikoa adierazten duten pertsonak burutzen dute. Gazte informatuak eta politikan interesatuak dira, esperientzia

politiko batzuk metatzen dituztenak eta politika munduari buruzko hausnarketa kritikoa egiteko gaitasuna dutenak. Il-do horretan, herritarren arazoetatik urrun dagoen eta arazo horiek konpontzeko gai ez den sistema politiko batekin harreran estua izan ondoren, haren eraginkortasun faltaren ondorioz urrutiratu dira politikatik. Autobaztertze kritikoa da, beraz, desengainuak eta etsipenak eragindakoa, eta sinisgabetasun eta zinismo adierazpenak jariatzen dituena.

Egia esan, urteak igaro ahala, ezagutu dudan gauzarik apolitikoena bihurtu naiz, baina modu kontziente eta bilatuan. Oro har, klase politiko osoa gorrotatzen dut, berdin zait alderdi bat ala bestea. (Elkarrizketa. Gizona. 25-30. Iruñea) [Itzulita]

Niri ia bizitza osoan interesatu zait politika, eta bozkatu egin dut, baina zenbat eta gehiago jakin politikaz, hainbat eta absurdoagoa iruditu zait botoa. Horregatik ez nuen azken aldiz bozkatu. (Eztabaida taldea. Gasteiz) [Itzulita]

Lotura hauste politikoaren hirugarren ereduak aurreko jarraibidearekin bat datozen zenbait elementu ditu. Politikan nahiko informatuta eta interesatuta dauden gazteak inplikatzeko azken jokabide honek. Gazteok ez daude gai kolektiboetatik erabat deskonektatuta, eta kezka sozial batzuk dituzte. Baina, sinisgabeak ez bezala, ez dira iritsi jarrera ziniko edo axolagabeetara; kontrara, atsekabezko edo ezinegonezko sentimenduak erakusten dituzte beren jarduerarik ezagatik. Egiazki, jarduera politikotik nahiko aparte daude, baina betebeharrizibikoaren kontzientzia dute, eta gizartearekiko bete gabeko erantzukizunarena. Halaz ere, beren aldaketa nahien tamaina dela eta, agentzia eratzeko gai ez direla sentitzen dute. Bada, aldaezin ikusten dute baztertzen dituen eredu politiko eta soziala, gobernatzen duenak gobernatzen duela. Gaur egun

Erretiratze politikoaren lehen motak lotura zuzena dauka gaur egungo gazteen sektore esanguratsuek pairatzen dituzten gabezia-egoerekin

ageriko lorpenik gabe hainbat kausaren alde mobilizatzen diren beste kolektibo batzuen esperientziek ere areagotu egin dute ikuspegi hori. Frustrazioak, beren arazo indibidualak arazo publiko eta ekintza bihurtzeko nola jokatu ez jakiteak eta gauzak aldatzeko eta eragiteko moduetan zelan asmatu lortu ez izanak hasiera batean partaidetzaren alde izandako bultzada alferrik galtzera daramatza gazte horien kasuan. Bestalde, beren burua aurreko belaunaldien ispiluan islatuta ikustean, indartu egiten da porrot egin duen 'belaunaldi indibidualistaren' irudi kritikoa hori. Izan ere, aurreko gizaldietako irudikapen idealizatua dute, eta, ondorioz, uste dute beraien aurrekoak oso politizatu eta mobilizatutako jendea zirela, batik bat Euskal Herrian.

Ikusiko bazenu botoa ematen denean edo jendea mobilizatzen denean erantzun bat dagoela, edo zerbait ikusten dela, ba nik uste dut jendea gehiago mugituko litzatekeela. Baina denak berdin jarraitzen duenez, zertarako mobilizatuko naiz? Hor ditugu erretiratuak astelehenero, eta zertarako balio du? (Eztabaida taldea. Bizkaiko Ezkerraldea) [Itzulita]

Hemen eta nire inguruan ikusi dudana frustrazioa da. Eta, nire ustez, kontua da ez gaudela mugimendu askotan, oso frustratuta gaudelako eta ez dugulako uste egoera alda daitekeenik. (Eztabaida taldea. Donostia)

Intentsitate txikiko herritartasuna

Esan dugunez, multzo honetako gazteek 'ez-politizatu' edo 'politikan ez-interesatu' gisa definitu dute beren burua. Definizio hori egiteko politikaren ikuskera murriztailetik abiatu dira, jakina, modu inplizituan pentsaturik politikagintza esparru instituzionalean garatzen dela, eta herritarren partaidetza hauteskunde ekintzara mugaturik dagoela. Halaz ere, sistema politiko instituzionalarekin dauzkaten herritar-lotura ahulek ez dituzte pertsona erabat pasibo, apatiko edo gizartearekin deskonektatu bihurtu. Politikoki parte hartzen dute, bai; jarraitutasun-, intentsitate- eta maiztasun-maila desberdinekin, eta praktika desberdinen bidez gauzatzen dute beren

herritartasuna. Horrela, beren bizi-ibilbidearen erreposoa egitean, alde batetik, jarduera zibiko eta sozial altruisten esperientziak kontatzen dituzte, askotariko inbentarioa osatzen dutenak: haurrekin kirol-entrenamenduetan ibiltzea, Caritasen migratzaileekin lan egitea, Gurutze Gorriko jardueretan aritzea, aisialdiko begirale eta sorosle moduan lan egitea, tokiko elkarteetan eta emakume taldeetan parte hartzea, eta pertsona ezinduekin eta errefuxiatuekin boluntariotzan jardutea, besteak beste. Beste alde batetik, noiz edo noiz, aldarrikapen edo protesta politikoko jarduera informaletan ere parte hartu dute, gehienetan erakundeen bitartekaritzarik gabe. Oro har, unean uneko jazoerak izan dira, kausa jakin batzuetara bideratutako partaidetzak, sarrera-irteera erraza izan dutenak. Azterketa enpirikoaren kontakizunetan, zehazki, ikasleen protestak, *fracking*-aren edo haustura hidraulikoaren aurkako mobilizazioak, Altsasu auziko gazteen aldeko ekintzak, lan-prekarietatearen kontrakoak, Martxoaren 8ko manifestazioak, indarkeria matxistaren aurkako elkarretaratzeak, pentsiodunen eta errefuxiatuen aldekoak, aldarrikapen animalistak eta euskara biziberritzearen aldeko jaialdiak, besteak beste, erregistratu ditugu gazteon partaidetza esperientzien artean.

Narratiben azterketak agerian uzten du testuinguru-faktore ugari daudela, lotuta edo modu isolatuan, inplikazio modu horiek errazten dituztenak. Lehenik eta behin, gazteen aktibazioari mesede egiten dio gai eztabaidagarri baten hurbiltasun sozial eta geografikoak, bereziki beren eguneroko bizitza garatzen den tokiko eremuetan eragiten badu. Bigarrenik, parte-hartzearen eragileetako bat, batez ere protesta-ekintzetan, gazteek beren interesei zuzenean eragiten dieten gai gatatzatsuei buruz sentitutako interpelazio zuzena izan ohi da. Izan ere, gai horiek beren bizitzan edo haren etapa batean berezkotzat hartzen dituzte (ikasleen rolean, genero-indarkeriak erasandako emakumeak diren aldetik, ingurumen-ondorio kaltegarriak dituen proiektu baten mehatxupean dauden eskualde bateko biztanleak diren aldetik, dibertsitate funtzionaldun pertsona baten senitarteko moduan, eta

Protesta-jardueretan
esperientzia txikia duten
gazteek *mainstream*
joerako agenda politikoei
lotutako ekintza
informaletan parte
hartzten dute bereziki

abar). Hirugarrenik, sistema politikoaren ertzetan dauden gazte horietako batzuek politizatzeko-maila handiagoa duten berdinen taldeekin harremana izaten dutenean, horien eragina jasotzen dute. Izan ere, adiskidetasun-harremanek eta gazteen soziabilitate-sareek, batzuetan, aukera ematen dute testuinguru sozializatzailerik

berrietara iristeko, non parte-hartze politikoko eta, are, aktibismo beste ikuspegi batzuk nagusitzen diren. Azkenik, herri txikietan edo erreibindikazio-tradizioa duten hiri-auzoetan bizitzeko aukera-egitura egokia ematen die gazteei inplikazio zibiko eta politikorako, noizbehinka besterik ez bada ere. Alde horretatik, Euskal Herriaren ezaugarria da gizarteko eremu esanguratsuetan errotutako komunitate-bizimoduak daudela, kultura-tradizio parte-hartzaileei eta autoantolaketa-ri eusten dietenak, eta gazteen inplikazioa errazten dutenak, noiz edo noiz izan arren.

[Parte hartzen dut] jai batzordean, haur txikientzako jarduerak eta horrelakoak antolatzen [...] Emakumeentzako [emakumeen manifestazioetara] bai, kontzentrazioak egiten dira eta horrela. Bada atal bat [elkartean], eta emakumeen afariak egiten dituzte, emakumeentzako hitzaldiak, zu babesteko eta gauza horiek egiteko... Bai, joaten naiz [...] Martxoaren 8ko manifestazioetara ere [...] [lagun] pare bat presoek elkarrekin inplikatuago egoten dira, eta laguntzeko, eta horrela [joaten naiz]. Ernain daude, ahal badut, beti laguntzen diet. Kontzentrazioen bat edo jardueraren bat irekita egiten badute, joan egiten naiz. (Elkarrizketa. Emakumea. 19-24. Arabako herria) [Itzulita]

Protesta-jardueretan esperientzia txikia duten gazteek *mainstream* joerako agenda politikoei lotutako ekintza informaletan parte hartzen dute bereziki. Hau da, horien inplikazioa errazago gauzatzen da delako aldarrikapena agenda publikoan dagoenean, diskurtso politiko eta mediatiko nagusiek

defendatzen dutenean eta, sen oneko kontzientzian sartuta egonik, eskaeraren oinarrien azaleko ezagutzarekin bateragarri denean. Esate baterako, genero-berdintasunarekin lotutakoa izan da gazteen narratibetan adostasun-maila handiena lortu duen aldarrikapenetako bat; ildo horretan, Martxoaren 8ko manifestazioak eta indarkeria matxistaren aurkako kontzentrazioak erreferentzia gehien izan duten partaidetza-ekitaldiak izan dira. Azkenik, protesta-politikan jarduera txikiagoa duten gazteek inplikazio politikoaren modu indibidualizatuagoak eta ahulagoak gauzatzen dituzte: mezu jakin batzuk Internet bitartez birbidaltzea eta erakunde humanitarioei edo ingurumen erakundeei kuotak ordaintzea, adibidez.

Feminismoarekin lotuta dauden [mobilizazioetara] joaten naiz. 25ean egon nintzen, eta Martxoaren 8an ere egon nintzen [...] Harro, oso harro [sentitu nintzen]. Harro nago hainbeste jende ikustez. Asko gustatu zitzaidan. (Elkarrizketa. Emakumea. 19-24. Basauri)

Mugatuak izan arren, esperientzia horiek agerian uzten dute pertsona horien artean badaudela egon hurbileko konpromiso politikorako aurretiko jarrera batzuk, batez ere horiei eragiten dieten gaitan; eta, beraz, gaur egun nahiko aparte dauden gazte batzuk etorkizuneko aktibo izan daitezkeela, bereziki baldintza politikoak eredu inklusiboagoetara eta parte-hartzaileagoetara aldatzen badira edo aldaketa-itxaropenak sortzen dituzten protesta-ziklo politikoak irekitzen badira.

Esango nuke [...] egongo dela momenturen bat zerbait espezifiko gertatzen dena, eta masa sozial konkretu bat altxatuko dena. Eta erreta daudenak ere altxatuko dira. Ez dakit nahikoa izango den aldaketa sozial bat egiteko, baina horrela gertatuko dela uste dut. (Elkarrizketa. Gizona. 25-30. Donostia)

Ondorioak

Gazteen lotura politikorik eza ezin da termino dikotomikoen arabera ulertu, adibidez, partaidetza/apatia, politizazioa/despolitizazioa edo interesa/interesik eza kategoria soilak erabilita. Gazteria konstruktua soziala da, eta kategoria sozial

horrek barnean hartzen ditu egiturazko joera berberen menpe dauden taldeak eta pertsonak –indibidualizazioa, desinstituzionalizazio politikoa eta lan merkatuaren desarautzea dira, batik bat, horietako batzuk-. Baina, aldi berean, gazte-trantsizioak askotariko testuinguru sozial, kultural eta politikoetan garatzen dituzte gazte-multzoan bilduriko pertsona horiek. Hartara, beren posizio soziala tarteko dela, mota askotako baliabideak eskuratzeko aukera diferentzialak sortzen dira horien artean. Faktore baldintzatzaile horien guztien ondorioz, mundu politikoa ezagutzeko eta irudikatze moduak, mundu horrekin ezartzen dituzten harremanak, ematen dizkieten zentzuak eta horien ondorioz gauzatzen dituzten praktikak izugarri aldatzen dira, eta errealitate konplexuak eratzten dituzte. Horregatik, beren buruak ‘politizatu gabeko’ jotzen dituzten gazteen politizatzeko mailak eta erak, eta horien erretiratze moduek ere, esanahi ugari ezkututzen dute.

Bestalde, gazteen interes ezak eta erretiratze politikoak egungo sistema demokratikoen izaeraren auzia jartzen digu mahai gainean, nabarmen agertzen baitira sistema horien defizitak eta eraginkortasunik eza gizarteko sektore zabalen eskaeren eta itxaropenen aurrean. Gazteen erretiratzea ez da nahitaez gertatzen askatasun maila handiagoa dagoelako gaur egungo gazteen artean eta belaunaldi berriek, oro har, askatasuna barneratu dutelako, zenbait autorek iradoki dutenaren ildotik. Ikusi dugunez, politikatik atzera-egitea edo lotura politikorik eza ez da –ez behintzat kasu guztietan– gazteek gizarte indibidualizatu batean askatasunez hartutako aukera. Bestalde, deskonexio prozesu horiek ez dute zentzu unibokoa protagonista guztientzat. Politikatik urruntzea ez da soilik pertsona ahaldunduen eta adituen axolagabekeriak sortutako efektua, sistemarekiko atxikimendurik ez dutela erakusteko egindakoa. Aitzitik, egiturazko hertsadurek –politikoek eta ez-politikoek– baldintzatu egiten dute gazte askoren agentzia-gaitasuna eta herritartasun aktiboa garatzeko ahalmena. Bada, gazte horiek beren bizitzetara eragiten dieten auziei buruzko erabakiak hartu nahi izango lituzkete, baina ezin dute edo ez dakite hori nola

egin. Horrek segurtasunik eza, frustrazioa eta beren bizitzaren gaineko kontrolik ezaren sententzia eragiten dizkie.

Hala eta guztiz ere, aipaturiko mugek ez dituzte erabat deuseztatzen gazteok agentzia gisa dauzkaten ahalmenak. Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Komunitatean ‘politizatu gabeko’ edo ‘politikan interesik gabeko’ autodefinitutako gazteen narratibaren azterketan ikusi dugunez, gazte batzuek uko egin diote aldaketa politiko handien alde borrokatzeari. Ildo horretan, beren marjinazio-egoera gainditzeko beharrezko jotzen dituzten arren eraldaketak, ezindurik sentitzen dira egitandiak burutzeko arrotz egiten zaien esparru politikoan. Haatik, beren aukera kognitiboen, kulturalen eta testuinguruen mugen barruan, beren bizi-ezegonkortasuneko eta ahultasuneko baldintzekin bat datozen esperientzia parte-hartzaile apalak, herritartasun-praktika informalak eta konpromiso zibikoak garatzen dituzte. Hori dela eta, ez dute parte hartzen formula berritzaileetan edo aktibismoan, beste ekintzaile gazte batzuek egiten duten bezala; aitzitik, jarduteko modu zuhurragoak aukeratzen dituzte, bizitzako fase bakoitzean eragiten dieten eguneroko kezketan oinarrituta. Azken batean, pertsona heldu askok bezala, lotura ahulak dituzte instituzionalizatutako sistema politikoarekin; alderdi nahiz elite politikoei buruz gazteok duten atxikitze ezaren maila desberdinetan eta hauteskunde-aldakortasun handian islatzen da lokarri motel horren nolakotasuna. Baina, aldi berean, erakundeen aldetik araututa dauden jardunbide zibikoak, nagusiki tokikoak, etenez beteak eta konpromiso ahulekoak diren praktika politikoak ere burutzen dituzte, intentsitate txikiko herritartasun mota bat osatuz.

Oharrak

1. Vital Fundazioaren eta Manu Robles-Arangiz Fundazioaren diru-laguntzari esker osatu ahal izan da ikerketa hori.